

REFERAT |KRS| Oppvekststyret (2015-2019) d. 07-11-2017

Mødedato Tirsdag d. 07. november 2017 kl. 16:30

Mødested Nodeviga/ Anna Jensen

Indholdsfortegnelse

Plan for møtet 07.11.17.....	3
Godkjenning av protokoll 24.10.17.....	6
Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.....	10
Forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangla	24
Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand.....	35
Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, sek	50

Punkt 71/17: Plan for møtet 07.11.17

Kristiansand, 30.10.2017

MØTEINNKALLING TIL OPPVEKSTSTYRET

Dato: 07.11.2017 kl.16.30

NB! Tid og sted!

Sted: Odderøya museumshavn / Anna Jensen

Innkalling gjelder bare medlemmer. Varamedlemmer møter etter særskilt innkalling.

Forfall medels snarest til Politisk sekretariat tlf 91119692

PROGRAM FOR MØTET:

Kl. 16.30 – 17.30   **Presentasjon av planene for matkultursenter i Kristiansand**
ved Andreas Viestad

Sted: Odderøya museumshavn, Nodeviga 38

Kl. 17.30 – 18.00   **Transport til Rådhuskvartalet, bevertning ved ankomst**

Kl. 18.00 – 19.30   **Presentasjon av handlingsprogrammet for oppvekst**
ved Svein Tore Kvernes

Sted: Møterom Anna Jensen i underetasjen, Rådhuskvartalet

Kl. 19.30 –   **Behandling av sakskartet**

SAKSKART		
71/17	201700261-71	Plan for møtet 07.11.17
72/17	201700261-72	Godkjenning av protokoll 24.10.17
		<u>Bystyresak:</u>
73/17	201613908-7	Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.
		Kommunalutvalgssak:
74/17	201713338-1	Forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh
		Formannskapssak:
75/17	201713690-1	Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand
76/17	201713895-2	Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor

		barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.
--	--	--

Mette F. Roth
Leder
(sign.)

Punkt 72/17: Godkjenning av protokoll 24.10.17

PROTOKOLL OPPVEKSTSTYRET

Dato: 24.10.2017
Sted: Formannskapssalen
Behandlede saker: 67/17 - 70/17
Møtets varighet: Kl. 17.00 - 20.30
Møteleder: Mette F. Roth

Til stede

Mette Fimreite Roth (H)
Arve Stokkelien (H)
Morten Leuch Elieson (V)
Helene Bjerke Fredheim (FRP)
Ebbe Boel Pedersen (KRF)
Knut Marius Haugen (SP)
Kenneth Mørk (AP)
Isabelle-Louise Aabel (AP)
Lyder Ovesen (AP)

Til stede fra administrasjonen:

Konstituert oppvekstdirektør Svein Ove Ueland
Seniorrådgiver Svein Tore Kvernes
Virksomhetsleder Roy Wiken
Fagsjef Roy Wiken

Også til stede:

Jenny Echholt, utdanningsforbundet
Kirsti Sagen, fagforbundet
Lene Juell, FUB

Orienteringer:

17.00-17.30	Orientering om Rajshahi-aksjonen v/leder Dag Vige
17.30-18.00	Kirkens ungdomsprosjekt Ved Ingunn Lyngset Holme, daglig leder KUP
18.00-18.10	T-3 rapporten Ved fagsjef Roy Wiken

**68/17 Godkjenning av oppvekststyrets protokoll 26.09.17
(ark. nr. SAK1033, 201700261)**

Vedtak:

Oppvekststyret godkjenner protokoll av 26.09.17.
(Enst.)

**69/17 Sommerskole som forsøksordning i Kristiansand kommune
(ark. nr. SAK1, 201611475)**

Vedtak:

1. Oppvekststyret tar rapport for sommerskolen 2017 til orientering.
2. Justeringer for sommeren 2018 gjennomføres innenfor rammene som beskrevet i saken.

(Enst.)

**70/17 Svar på oversendelsesforslag fra Oppvekststyret, bakgrunn for avslutning
av alternative skoletilbud i Kristiansand kommune
(ark. nr. SAK1 A20, 201713205)**

Vedtak:

Oppvekststyret tar administrasjonens redegjørelse til orientering
(Enst.)

Oversendelsesforslag:

Oppvekststyret ber administrasjonen vurdere om vi har hensiktsmessige ordninger i forhold til håndtering av sterkt utagerende elever i grunnskolen.
(Enst.)

Forslag:

Høyre fremmet følgende oversendelsesforslag:

«Oppvekststyret ber administrasjonen vurdere om vi har hensiktsmessige ordninger i forhold til håndtering av sterkt utagerende elever i grunnskolen»

Oppvekstdirektøren fremmet følgende innstilling:

«Oppvekststyret tar administrasjonens redegjørelse til orientering».

Votering:

Oppvekstdirektørens innstilling ble enstemmig vedtatt.
Høyres oversendelsesforslag ble enstemmig vedtatt.

Eventuelt

Oversendelsesforslag vedr. omsorgsinstitusjoner for barnevern i Kristiansandsregionen

Vedtak:

Oppvekststyret ber administrasjonen legge frem en kort redegjørelse i neste oppvekststyremøte 7. november om behovet for omsorgsinstitusjon(er) i Kristiansandsområdet for ungdom i barnevernstjenesten i Kristiansandsregionen. Dette sett i lys av at Lunde i Søgne blir omgjort til en kombinasjonsinstitusjon med omsorg og psykisk helse utfordringer. Per i dag er Lunde Vest-Agders eneste offentlige omsorgsinstitusjon. (Enst.)

Forslag:

FRP fremmet følgende oversendelsesforslag:

«Oppvekststyret ber administrasjonen legge frem en kort redegjørelse i neste oppvekststyremøte 7. november om behovet for omsorgsinstitusjon(er) i Kristiansandsområdet for ungdom i barnevernstjenesten i Kristiansandsregionen. Dette sett i lys av at Lunde i Søgne blir omgjort til en kombinasjonsinstitusjon med omsorg og psykisk helse utfordringer. Per i dag er Lunde Vest-Agders eneste offentlige omsorgsinstitusjon.»

Votering:

FRPs oversendelsesforslag ble enstemmig vedtatt.

Repr. Abel(AP) orienterte om sin deltakelse ved idrettsdag for vanskeligstilt ungdom og varslet om at det vil komme et oversendelsesforslag om hva kommunen kan gjøre for å forbedre sine kroppsøvnings-timer og idrettstilbud for elevene. Flere lokale idrettsforeninger og lag stilte med sine trenere og aktiviteter med mål om å opprette tilbud for barn med ulike funksjonshemninger. Tilbudene som var på plass var håndball, fotball, sykling, fekting, judo, Friskis og Svettis, rulle-rugby, innebandy (Manuel og elektrisk), hockey og teppecurling.

Oppvekstdirektøren og seniorrådgiver Svein Tore Kvernes tok opp følgende saker:

- En lovlighetskontroll er utført av Fylkesmannen som etter klage har vurdert sammenslåtte skoler i Kristiansand. Fylkesmannen har bedt Kristiansand kommune redegjøre hvorfor sammenslåtte skoler anses som samme skole, sett i lys av fysisk avstand mellom skolebyggene.
- Om nettsiden til Nye Kristiansand og fremdriftsplanen for K3-prosessen. Det vil komme evalueringer underveis i arbeidet.

Oppvekststyret besluttet å flytte møtet den 14 november til torsdag 16. november.

Repr. Haugen(SP) spurte administrasjonen 2 spørsmål med hensyn til hvordan kommunen skal håndtere utagerende elever:

1. Er det ansatt en ny sosialarbeider i oppvekst?
2. Hvilke hensyn blir prioritert i dette arbeidet - er det pedagogiske behov eller sosiale behov?

Fagsjef Roy Wiken og oppvekstdirektøren besvarte spørsmålene.

Punkt 73/17: Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.

Bilag

Vedtak FORMAN, 15112017, Sak 154/17, Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.

Vedtak KULTUR, 07112017, Sak 92/17, Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.

Vedtak HELSOS, 07112017, Sak 76/17, Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.

Vedtak BYSTYR, 22112017, Sak 146/17, Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter.

Dato 17. oktober 2017
Saksnr.: 201613908-7
Saksbehandler Annelise Hornang

Saksgang

Kulturstyret
Oppvekststyret
Helse- og sosialstyret
Formannskapet
Bystyret

Møtedato

07.11.2017
07.11.2017
07.11.2017
15.11.2017
22.11.2017

Svar på verbalvedtak HP 17-20. Deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter

Sammendrag

I budsjettbehandlingen 14. desember 2016 fattet bystyret følgende verbalvedtak:

«Mange barn opplever å ikke kunne delta i organisert kultur- og idrettsaktiviteter pga. familiens økonomi, dette til tross for mange gode tiltak i byens fritidsetater og andre kulturtilbud. Bystyret ber om en oversikt over hvilke tiltak som allerede tilbys og hva som benyttes av frikort, øremerkede plasser ved fritidsetatene, kulturskolen o.l. Bystyret ber samtidig om en utredning for bedre tilrettelegging for uorganisert aktivitet ved eksempelvis åpne dager i gymsaler, idrettshaller, kulturhus ol.»

Verbalvedtaket tar opp en sentral og kompleks utfordring innen kommunens tjenester. I samfunnsdelen til nylig vedtatt kommuneplan er utfordringen løftet særlig frem gjennom ett av de fire satsingsområdene; «Deltakelse og tilhørighet» tar opp i seg utfordringen om å nå alle innbyggere med kommunens tilbud.

For å redusere risiko for utenforskap må vi som samfunn finne gode kombinasjoner av universelle løsninger som dekker hele barne- og ungdomsbefolkningen – og spesifikke tiltak for å redusere kjente risikofaktorer. Det er ingen grunn til å tro at det kun er enkle løsninger som skal til. Samordning og samarbeid blir stadig viktigere slik at løsninger sees i sammenheng (lokalt/sentral, offentlig, privat eller frivillig). Det er ikke mangel på tiltak som er utfordringen, men det å nå ut til målgruppa med de mulighetene som finnes.

Verbalvedtaket ber om svar på to konkrete spørsmål, det er imidlertid behov for å sette utfordringen som disse konkrete spørsmålene omhandler, inn i en større sammenheng. Utfordringsbildet gjelder blant annet omfanget av barnefattigdom, konsekvensene av barnefattigdom i kompetansesamfunnet, barrierer for deltakelse fra målgruppa i kultur- og idrettsaktiviteter. Videre kommunens rolle som knutepunkt for å sikre deltakelse fra målgruppa i både frivillige og offentlige tilbud på fritidsarenaen. I tillegg vises det til ulike tiltak på nasjonalt nivå knyttet til denne utfordringen som fritidserklæringen, tilskuddsordninger, utarbeidelse av veileder og nasjonalt rapportarbeid.

Det legges også vekt på at målgruppa er sammensatt og at det vil være behov for ulik innsats knyttet til deltakelse i fritidsaktiviteter. Verbalvedtaket er deretter besvart i to adskilte deler. Svar på verbalvedtaket er utarbeidet av kulturdirektøren i samarbeid med prosjektleder for «Nye mønstre – trygg oppvekst» og møter med barnefaglig i NAV, veileder i Aktiv fritid og idrettsrådet.

Forslag til vedtak

Bystyret tar redegjørelsen til orientering.

Tor Sommerseth
rådmann

Stein Tore Sorthe
kulturdirektør

Vedlegg: ingen

Bakgrunn for saken

I budsjettbehandlingen 14. desember 2016 fattet bystyret følgende verbalvedtak:

«Mange barn opplever å ikke kunne delta i organisert kultur- og idrettsaktiviteter pga. familiens økonomi, dette til tross for mange gode tiltak i byens fritidsetater og andre kulturtilbud. Bystyret ber om en oversikt over hvilke tiltak som allerede tilbys og hva som benyttes av frikort, øremerkede plasser ved fritidsetatene, kulturskolen o.l. Bystyret ber samtidig om en utredning for bedre tilrettelegging for uorganisert aktivitet ved eksempelvis åpne dager i gymsaler, idrettshaller, kulturhus ol.»

Plan for oppfølging av de ulike verbalvedtakene ble godkjent av kulturstyret 25. januar 2017. Her presenteres følgende angående ovennevnte verbalforslag: *«Til å utarbeide oversikten over eksisterende kommunale tiltak blir det satt ned en tverrsektoriell arbeidsgruppe. Oversikten legges frem for bystyret i september eller oktober 2017. Utredningen av tilrettelegging for uorganisert aktivitet må også involvere flere parter (blant annet idrettsrådet og oppvekstsektoren), men arbeidet kan foregå parallelt slik at utredningen er klar for politisk behandling i løpet av høsten 2017.»*

Svar på verbalvedtaket er utarbeidet av kulturdirektøren i samarbeid med prosjektleder for «Nye mønstre – trygg oppvekst» og møter med barnefaglig i NAV, veileder i Aktiv fritid og idrettsrådet.

Verbalvedtaket tar opp en sentral og kompleks utfordring innen kommunens tjenester. I samfunnsdelen til nylig vedtatt kommuneplan er utfordringen løftet særlig frem gjennom ett av de fire satsingsområdene; «Deltakelse og tilhørighet» tar opp i seg utfordringen om å nå alle innbyggere med kommunens tilbud. Verbalforslaget ber om svar på to konkrete spørsmål, det er imidlertid behov for å sette utfordringen som disse konkrete spørsmålene omhandler, inn i en større sammenheng.

UTFORDRINGSBILDET – BARNEFATTIGDOM

Barnefattigdom i Norge

I Norge er fattigdom et relativt begrep. Vi måler fattigdom opp mot hva som er vanlig å ha i et samfunn og det eksisterer sosiale normer for hva som er akseptable og ikke akseptable levekår. En mye brukt definisjon på fattigdom er: "Folk er fattige hvis de ikke kan oppnå – helt eller delvis – de livsbetingelser som gjør dem i stand til å fylle vanlige roller, inngå i gjengse forbindelser og ellers oppføre seg slik det forventes av dem, i egenskap av å være medborgere i samfunnet" (Townsend, 1979). Å vokse opp i fattigdom kan i stor grad påvirke barns livskvalitet, deltakelse i fritidsaktiviteter og deres forhold til venner, samt barns reelle utdanningsmuligheter og i forhold til deres helse. (Fløtten og Grødem, 2014).

EU60 er en beregning av lav inntekt og angir inntektsgrenser som utgjør risiko for fattigdom. Lavinntekt er inntekt mindre enn 60 % av medianinntekt. Medianinntekt er den midterste inntekten i en inntektsfordeling, der halvparten av befolkningen har inntekt over og halvparten under medianen. Selv om inntektsforskjellene i Norge er lave i internasjonal sammenheng, vokste altså 10 % av alle barn opp i lavinntektsfamilier i 2015. Dette utgjorde 98 175 barn.

Omfang av barnefattigdom i Kristiansand

I Kristiansand kommune vokser 11,6 % av barn i aldersgruppen 0-17 år opp i familier med vedvarende lavinntekt (etter nasjonale grenser for lavinntekt). Det tilsvarer 2000 barn i Kristiansand kommune (www.barnefattigdom.no). Da Stortinget 8. juni 2017 vedtok sammenslåing av kommunene Kristiansand, Søgne og Songdalen bør vi også ta med utfordringer og tall knyttet til disse kommunene i denne vurderingen. I dagens Songdalen kommune vokser 12,3 % av barn i aldersgruppen 0-17 år opp i familier med vedvarende

lavinntekt, det utgjør 173 barn. For Søgne kommune er tilsvarende verdier 9,4 % og 231 barn. For Nye Kristiansand betyr dette at ei gruppe på drøye 2400 barn i aldersgruppen 0-17 år vokser opp i familier med inntekt som utgjør en risiko for fattigdom.

Barnefattigdom i kompetansesamfunnet

Barn og unge vokser i dag opp i et kompetansesamfunn. Utdanningssystemene fungerer som en arena for seleksjon, så vel som utvikling av kompetanse. Livskvalitet i nåtida er med på å forme livskvalitet i framtida. Barnefattigdom handler ikke bare om lav inntekt. I kompetansesamfunnet er det en «mulighetsfattigdom» som hviler på et samspill mellom barnets sosiale og personlige ressurser, og kravene til kompetansesamfunnet. Kompetansesamfunnet øker også betydningen av sosial kompetanse, både fordi slik kompetanse kreves i moderne yrkesliv så vel som i samliv, og fordi sosial kompetanse spiller positivt sammen med utvikling av skolefaglig kompetanse. (Oppvekstrapporten 2017).

Fritidsarenaen er helt sentral for barns utvikling av sosiale ferdigheter og bidrar til varig tilhørighet og fellesskap. Fritidsarenaen er en sentral arena for samvær med andre unge og gir andre erfaringer og læringsbetingelser enn det som skjer på skolen eller i mer uformelle situasjoner. Gjennom deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter får barn og unge tilgang til sosial kapital. Dette er som nevnt bra for dem både her og nå, og i forhold til deres fremtidige utvikling. Denne læringen og erfaringen er viktig for å forberede samfunnsdeltakelse på formelle arenaer senere i livet. Forskning viser at barn og ungdom fra inntektsfattige familier deltar i mindre grad i fritidsaktiviteter og er noe mindre sammen med venner på fritiden enn andre barn (Fløtten og Kavli, 2009; Ungdata 2010-12). Dersom fritidsaktiviteter har en kostnadsramme som ekskluderer barn i lavinntektsfamilier vil deres muligheter for å utvikle sosial kapital bli begrenset.

Kristiansand kommune har et bredt kultur- og fritidstilbud, og er for de aller fleste en god by å vokse opp i. Likevel har vi en uønsket situasjon ved at noen barn og unge står på siden av det sosiale fellesskapet med jevnaldrende som fritidsarenaen utgjør. Det handler om å gi barna i lavinntektsfamilier de samme mulighetene som andre barn har.

Barrierer for deltakelse i organiserte kultur- og idrettsaktiviteter

I Norge har vi lyktes godt med å skape gode levekår for de fleste. Det kan derfor synes overraskende at en del av oppvekstproblemer er så standhaftige. Den kanskje viktigste forklaringen på at en del oppvekstproblemer varer ved, er at problemene er sammensatte. Mange barn opplever ikke bare ett problem, de opplever flere samtidig.

Det synes å være barrierer for barn i lavinntektsfamilier for å delta i fritidsaktiviteter. Barrierene kan knyttes til flere faktorer. Økonomi er en åpenbar årsak, men det kan for noen også være andre terskler som hindrer deltakelse. NAV Kristiansand har gjort erfaringer med at billetter til Kristiansand Dyrepark eller badelandet Aquarama, samt arrangementer ved Tall Ship Race hvor utgiften er dekket, likevel ikke benyttes av målgruppa. Erfaringsmessig vet vi derfor at flere faktorer enn økonomi spiller inn ved benyttelse av slike tilbud. Å kjenne på usikkerhet når man går inn i nye situasjoner er universelt; alle kan kjenne igjen følelsen av å være på en ny arena og føle seg usikker. Men når man står i en ny situasjon og mangler erfaring, i utgangspunktet har lav selvtillit, strever med psykisk helse eller sliter med å tolke sosiale koder, da kan usikkerheten bli til frykt for ikke å mestre – og det blir en barriere som kan være vanskelig å overstige.

Organisasjonslivet kan også oppleve at barn og unge fra lavinntektsfamilier starter opp i en aktivitet, men at de etter en tid ikke har råd til å være der og bare forsvinner stille ut uten at problemet er kommet for dagen. Dette stemmer med de resultatene Vest-Agder-museet kom frem til ved sine undersøkelser i forbindelse med utstillingen «Ikke bare greit?», om fattigdom på Sørlandet. Her forteller informantene at er du berørt av fattigdom, prøver du å skjule det, ofte til og med for dine nærmeste. Å være fattig er skambelagt, nesten som et tegn på at du ikke har klart deg i vårt samfunn, der «alle» fremstår som vellykkete.

Kommunen som knutepunktfunksjon

Riksrevisjonen påpekte i sin revisjon av arbeidet mot barnefattigdom (2013-2014) at mange kommuner gjør for lite for at fattige barn og unge kan delta sosialt. Det ble i den sammenheng innhentet innspill fra både frivillige organisasjoner og KS. Det ble meldt inn at det er behov for et bindeledd mellom frivillig innsats – for eksempel i idrettslagene – og arbeidet som gjøres i kommunene. I dag er det mange kommuner som ikke har full oversikt over tilbud og virkemidler, både i offentlig og frivillig regi, som skal forebygge og avhjelpe barnefattigdom. Det er behov for et knutepunkt i kommunene som binder sammen arbeidet. (Barn som lever i fattigdom, regjeringens strategi 2015-2017).

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fulgt opp dette, og i forbindelse med direktoratets tilskuddsordning mot barnefattigdom har kommunen forpliktet seg til å inneha en knutepunktfunksjon for samarbeid med frivillig sektor og familiene i målgruppa. Målet med knutepunktfunksjonen er å skape synergieffekter mellom offentlig og privat innsats, samt å samle kunnskap og kompetanse om hvordan man skal arbeide målrettet og forebyggende for å motvirke konsekvensene av å vokse opp i fattigdom.

Også i Kristiansand kommune er det en utfordring at kommunens ulike sektorer og tjenester kjenner for lite til hverandres tilbud og muligheter, samt har full oversikt over alle tilbud i frivillig regi. På den måten får ikke kommunen i stor god nok grad til den samhandlingen som vil kunne gi barn og unge i lavinntektsfamilier et enda bedre tilbud. Kommunen må fokusere på samhandling og bedre utnyttelse av eksisterende tiltak både i offentlig og frivillig sektor.

En knutepunktfunksjon i Kristiansand kommune bør være tverrsektoriell og tverrfaglig sammensatt og bestå av representanter fra ulike tjenestenivå. Dette for å sikre nærhet til målgruppa og forankring i administrasjonen.

Fritidserklæringen

Et annet eksempel på felles engasjement nasjonalt og lokalt er fritidserklæringen. Fritidserklæringen bygger på FNs konvensjon om barnets rettigheter, herunder artikkel 31:

«Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.»

Fritidserklæringen er et felles løft mellom Regjeringen, KS og frivillig samfunn. Her legges det opp til at alle barn og unge, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

Det å øke barn og unges muligheter for deltakelse på vanlige sosiale arenaer kan virke sosialt inkluderende. For barn og unge som ellers ville stått i fare for å være utenfor jevnalderfellesskapet, kan slike tiltak fungere som et vendepunkt på veien mot voksenlivet, idet mulighetene for sosial inkludering på lengre sikt vil være bedre.

Det er kommunen og de frivillige organisasjonene som har fått dette oppdraget, og det understrekes i den sammenheng betydningen av at deltakelsen skjer på ordinære fritidsarenaer og at det er en regelmessig aktivitet. Det er ikke ønskelig å etablere særskilte fritidsaktiviteter for målgruppa. Utfordringen i denne sammenheng ligger ikke i mangel på gode universelle/ordinære tilbud i offentlig eller frivillig regi, men det å finne frem til målgruppa. Det må samarbeides om å sikre at alle barn og unge har mulighet til å delta i organiserte fritidstilbud, uavhengig av familieøkonomi.

Alle skal med

ALLEMED, www.allemed.no, er en nasjonal dugnad mot fattigdom og utenforskap blant barn og unge (NDFU). Arbeidet startet med en idé om å samle frivillighetsnorge for å jobbe sammen om et felles mål. **ALLEMED** er et gratis informasjon- og handlingsverktøy

utviklet med ønske om å øke frivillige og lederes kunnskap om utenforskap som følge av fattigdom blant barn og unge, og øke inkluderingen av disse barna. Verktøyet gir deg som leder en enkel måte å ta opp og arbeide med et tema som for mange kan være vanskelig å snakke om. Målet med **ALLEMED** er å sikre at alle barn som ønsker det får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter uavhengig av foresattes økonomi. Verktøyet består av ferdige powerpoint presentasjoner for medlemsmøter og foreldremøter, samtalekort for mindre grupper, filmer m.m.

Veileder og evaluering

Bufdir har etablert ei nasjonal ressursgruppe for utarbeidelse av en veileder for tverrsektorielt samarbeid om barnefattigdom. Kristiansand kommune deltar i dette arbeidet ved prosjektleder for «Nye mønstre – trygg oppvekst». Arbeidet er påbegynt, men satt på vent høsten 2017, da det er ønskelig å få med resultatene fra Bufdirs evaluering av den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom i dette arbeidet. Fafo står for evalueringen og den er forventet ferdig ved årsskiftet 2017/2018. Arbeidet med veilederen vil starte opp igjen i 2018.

Bufdir – i samarbeid med andre direktorat – vil mot slutten av 2017 gi ut en større rapport om barnefattigdom. Rapporten vil blant annet presentere oppdatert forskning på feltet, og gjøre vurderinger av innsatsen som er gjort gjennom regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom (2015-2017)*.

En sammensatt målgruppe

Blant barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier i Kristiansand vil det være behov for ulike innsats knyttet til deltakelse i fritidsaktiviteter.

- For noen barn og unge er økonomiske virkemidler nødvendig for å kunne delta.
- Noen trenger også følgepersoner til de første møtene med ny aktivitet.
- Barn og unge som vokser opp i hjem uten tilknytning til arbeidslivet og/eller organisasjonslivet er også en særlig utsatt gruppe. Den sosiale arven gir liten kompetanse til å ferdes på ordinære arenaer også på fritiden.
- Barn og unge som vokser opp i hjem med sammensatte problemer, (lav inntekt, utenfor arbeid og utdanning, dårlig psykisk helse og utenfor det sosiale fellesskapet med jevnaldrende) vil trenge innsats på mange områder samtidig. Fritidsdeltakelse må inngå som en del av det koordinerte helhetlige tilbudet til denne gruppa.

VERBALVEDTAK – del 1

«Bystyret ber om en oversikt over hvilke tiltak som allerede tilbys og hva som benyttes av frikort, øremerkede plasser ved fritidsetatene, kulturskolen o.l.»

Tiltaksoversikten settes opp som fire hovedpunkter:

1. Kommunen har i dag følgende tilbud og tiltak for å inkludere barn og unge fra lavinntektsfamilier i ordinær fritidsaktivitet:

- NAV Kristiansand har gjennom mange år forvaltet kommunale midler til fritidsdeltakelse (De som mottar sosialhjelp får en aktivitet pr. år pr. barn) og aktiviteter for barn og unge i familier som mottar hjelp fra NAV. Dette kan være kontingenter og deltakeravgift, nødvendig utstyr eller cup-deltakelse.
- NAV Kristiansand gir ordinære billetter til aktiviteter og opplevelser for brukere med barn, blant annet til kino, Dyreparken og Aqurama. Helse- og sosialstyret vedtok i oppfølging av Handlingsprogrammet, 7. februar i år, å benytte ytterligere kr 450 000 til individuelle, målrettede tilbud; tiltak, opplevelser og fritidsdeltakelse, for å utjevne sosiale forskjeller for barn som lever i lavinntektsfamilier.

- NAV Kristiansand har også økt stilling som koordinator for barneansvarlige fra 20 % til 70 % for å øke innsatsen på dette feltet. Koordinator skal utvikle systemer for NAVs kartlegging av barn og unges fritidsdeltakelse i møte med foresatte.
- Fritidsetaten vest og fritidsetaten øst driver utlån av utstyr til ulike aktiviteter. Her er det mulig å låne utstyr til sport, lek og tur helt gratis. Det er for eksempel mulig å låne skiutstyr, skøyter, diverse friluftsutstyr, redningsvester og mye annet. Begge utlånsentralene er tilsluttet BUA. Foreningen BUA er en nasjonal forening etablert i 2014. Foreningen skal bidra til inkludering og økt deltagelse i helsefremmende aktiviteter for barn og unge uavhengig av sosioøkonomisk status. Dette gjøres ved å styrke og synliggjøre utlånsordninger, utstyrssentraler og utstyrsbanker som låner ut sports- og fritidsutstyr til alle barn og unge.
- Fritidsetaten vest og fritidsetaten øst arrangerer ferietilbud og helgeturer for 1300-1400 barn og unge i løpet av året. I disse tilbudene ligger deltagelsen opp mot 40 % fra barn og unge i lavinntektsfamilier, eller fra familier hvor slike aktiviteter ikke har så høy prioritet. Deltakerne henvises blant annet fra sosiallærer, helsesøster, barnevern og i tillegg treffes noen på fritidsklubben. Det betyr at ca. 500 barn og unge i målgruppa får delta i gode, alminnelige og spennende ferietilbud og turer. Deltakelsen skjer på en ordinær arena i et ordinært tilbud og de får dele opplevelsen med sine venner.
- Fritidsklubbene i 12 lokalområder tilbyr gratis kveldsmat to ganger per uke.
- Bydelshus og fritidsklubber er åpne møteplasser i nærmiljøet. Arenaen fungerer som et gratis møtested hvor det også er mulig å leie lokaler gratis til de unges egen virksomhet innen musikk, dans med mer.
- Kristiansand folkebibliotek er en lovpålagt gratistjeneste. Det er gratis å låne bøker og andre medier, det er gratis å bruke biblioteket som møtested, og aktiviteter i regi av biblioteket for barn og ungdom er gratis. Alle barn i Kristiansand kommune får lånekort i 1. klasse, så sant foreldrene skriver under på at de skal få det, dette ordnes via skolene. Barn må imidlertid betale purregebyr for tapt materiale i Kristiansand. Oslo kommune har av hensyn til barnefattighedsproblematikk droppet purregebyr på barne- og ungdomsbøker. Purretakstene for barn og ungdom er halvparten av takstene for de voksne, og biblioteket unngår å kreve inn purregebyr i forbindelse med klassebesøk. Et bibliotekbesøk som ikke er knyttet opp mot et aktivitetstilbud på biblioteket, kan ikke erstatte behovet for en fritidsaktivitet, men biblioteket representerer et verdifullt ikke-kommersielt fristed for denne målgruppen, og kompenserer i noe grad for manglende deltagelse på andre arenaer. Biblioteket erfarer at spesielt mange unge innvandregutter har brukt hovedbiblioteket som et uformelt møtested der de har brukt mye tid på dataspill. Biblioteket har en barne- og ungdomsarbeider, hans tilstedeværelse for disse guttene har hatt stor betydning. Biblioteket har en spesielt stor betydning for barn og ungdom som både har innvandrerbakgrunn og tilhører lavinntektsfamilier. Biblioteket blir i mange tilfeller viktig for deres språkopplæring.
- Samsen kulturhus er også et åpent møtested med gratis utleie av ulike lokaler til barn og unges egenaktivitet innen ulike kulturelle uttrykk. Dette gjelder lag, foreninger og selvstyrte grupper av ikke-kommersiell karakter, som har fokus på barne- og ungdomsaktiviteter. Noen av disse praktiserer medlemskap og kontingent, andre ikke. Samsen kulturhus har de siste årene satset mye på aktiviteter rundt UKM, med flere kurshelger i løpet av året. Disse kursene har vært gratis for de unge. Generelt sett er prisnivået lavt på husets egne tilbud og i kafeen. Med inntjeningskrav i driften er fokuset at inntekter fra utleie til voksne, bedrifter og offentlige institusjoner skal

subsidiere tilbud for de unge. Huset har etablert Samsenkortet for ungdom, som gir rabatterte priser på en del konserter, kurs og arrangementer.

- Kristiansand kulturskole tilbyr friplasser på sine undervisningstilbud, i 2016 ble det innvilget 25 slike friplasser. I tillegg har kulturskolen tilbud innen korvirksomhet som enten er gratis eller har svært lav elevavgift. For inneværende skoleår prøver kulturskolen også ut et prosjekt på Tordenskjoldsgate skole hvor alle elever på 2. og 3. trinn får gratis kulturskoletilbud innen sang, stryk- og blåseinstrumenter, dette utgjør 43 elever. Kulturskolen samarbeider også med Blå Kors om Posebyen kulturskole, hvor det gis tilbud til barn og unge som vanligvis ikke bruker kulturskolens tilbud.
- *Storbyprosjekt – idrett* består av en årlig overføring fra Kulturdepartementet gjennom tilskuddsordningen «Inkludering i idrettslag», som fordeles via Norges Idrettsforbund. I tillegg yter Kristiansand kommune et årlig tilskudd. Det overordnede målet med det statlige tilskuddet er å inkludere nye grupper inn i lagenes ordinære aktivitetstilbud, gjennom å motvirke økonomiske og kulturelle barrierer som kan være til hinder for å delta i organisert idrettsaktivitet. (Tildelingsbrev 2015). Tilskuddsordningen anses som et av tiltakene i Regjeringens fremlagte strategi mot barnefattigdom. Ordningen administreres av Idrettsrådet i Kristiansand.

Det er stor variasjon i hvordan problemet med lav betalingsevne opptrer i de ulike klubbene. Inkluderingen i klubbene skjer imidlertid ved at barn og unge i målgruppa blir tatt imot som ordinære medlemmer i ordinære treningstilbud. Hvis det er behov for ekstra tilrettelegging enten økonomisk eller på annen måte, legges det til rette i det enkelte tilfelle. Trenden de siste årene er at det brukes noe mindre av dette tilskuddet på aktivitetstiltak, og mer på å dekke kontingenter og treningsavgifter til barn og unge med lav betalingsevne. Kristiansand kommune gjennomgikk i 2016 Idrettens storbyprosjekt som kommunen har vært en del av siden 2001([Idrettens storbyprosjekt i Kristiansand 2016](#)).

- Frivillige kultur- og fritidsorganisasjoner er sentrale arenaer for barn og unges deltakelse. Mange organisasjoner håndterer utfordringer knyttet til lav betalingsevne på en god måte.

2. Kommunen har i dag følgende tilbud til barn og unge som har behov for ekstra tilrettelegging på ulike områder for deltakelse i fritidsaktivitet:

- **Aktiv fritid** er en kommunal tjeneste i Helse- og sosialsektoren som arbeider i forhold til innbyggere i alle aldersgrupper med ulike bistandsbehov. Det gjøres vedtak om tjeneste i Aktiv fritid og i dag får 500 kristiansandere hjelp til en mer meningsfylt fritid via denne tjenesten. Det tilbys tre ulike former for bidrag til deltakelse i fritidsaktivitet, det gjelder individuell støttekontakt, individuelle tilbud i samarbeid med frivillige organisasjoner (Fritid med bistand) og deltakelse i grupper (Fritidsenhetene i Kultursektoren er utfører av gruppetilbud på vegne av Aktiv fritid). En ansatt i Aktiv fritid er kontaktperson for ca. 100 brukere. Aktiv fritid lager et tilbud med utgangspunkt i den enkeltes muligheter, ønsker og behov og har et spesielt fokus på forebyggende arbeid blant barn og unge.
- **Fritidsetaten vest og fritidsetaten øst** setter sammen tilrettelagte gruppetilbud for ungdom med behov for det, og har et bredt utvalg av gruppetilbud hver uke. Det samarbeides med foresatte, skoler, helsesøstre, sosiallærere og Aktiv Fritid. Gruppene kan ha ulike ukentlige aktiviteter innen musikk, kultur, idrett, samt friluftsliv og gruppene bruker de universelle arenaene på ulike områder. Disse gruppene kan for noen være springbrettet over i en frivillig organisasjon som driver med en aktivitet de har blitt kjent med, blitt glad i og trygg på gjennom deltakelse i et gruppetilbud.

Totalt driftes pr. i dag 46 gruppetilbud med subsidierte deltakeravgift, noe som gir tilbud til ca. 400 barn og unge. Nær halvparten av disse gruppene har deltakere fra Aktiv fritid med støttekontaktvedtak.

- **Røde Kors og Blå Kors** er to sentrale frivillige organisasjoner som arrangerer ferietilbud for denne målgruppa i hele landet.

Røde Kors driver konseptet Ferie for alle. Gjennom dette tilbudet får familier med svak økonomi tilbud om en aktiv ferieopplevelse for hele familien. Ferie for alle-oppholdene arrangeres i skoleferiene i stor grad ved Røde Kors sentrene, i Kristiansand drifter Røde Kors Haraldvigen til blant annet dette formålet. I tillegg til familieturer arrangerer Røde Kors også noen ferieturer for barn og ungdom opp til 18 år. <https://www.rodekors.no/tilbudene/ferie-for-alle/>

Blå Kors drifter konseptet Blå Kors Ferier. Sørlandet Folkehøgskole på Birkeland er base for sommerferietilbudet som Blå Kors arrangerer for målgruppa i hele landet. Her legges det til rette for at barn og ungdom skal få opplevelser sammen med sine foreldre eller foresatte, slik at familien opplever å skape ferien sammen. Flere av aktivitetene er valgfrie og noen aktiviteter er obligatoriske å bli med på. Ferien rommer både aktiviteter og avslapning for liten og stor. www.blakorsferier.no

- **Samarbeid med frivillige organisasjoner**

Mange frivillige organisasjoner bidrar til inkludering av levekårsutsatte barn og unge i fritidstilbud og aktiviteter, og tilbyr særlige tilbud til målgruppa. Kommunen har ulike former for samarbeid med flere frivillige organisasjoner som har tilbud om fritidsaktiviteter. Prosjektet *Nye mønstre – trygg oppvekst* prøver blant annet ut ulike prosjektsamarbeid med frivillige organisasjoner.

På vegne av Bufdir utlyser kommunen statlige tilskuddsordninger knyttet til tiltak og prosjekter for målgruppa (se under). Kommunen tilbyr også frivillige organisasjoner veiledning ved søknadsskriving. Kristiansand kommunes samlelegat kan også være en aktuell tilskuddsordning for disse organisasjonene.

- **Sentrale statlige tilskuddsordninger**

Bufdir forvalter to tilskuddsordninger hvor både offentlige instanser og frivillige organisasjoner kan søke om tilskudd for å styrke tilbudet til målgruppa. Kommunen er en sentral samarbeidspartner for Bufdir i forvaltningen av disse tilskuddsordningene:

Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom. Formålet med denne tilskuddsordningen er et virkemiddel for å bedre mulighetene for at flere barn og ungdom skal få delta på viktige sosiale arenaer, som ferie- og fritidsaktiviteter, uavhengig av foreldrenes inntekt og sosiale situasjon.

Tilskuddsordningen Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn. Formålet med denne tilskuddsordningen er å bidra til etablering eller videreutvikling av åpne møteplasser, definert som en sosial arena for fritidsaktiviteter hvor barn og ungdom fra alle sosiale lag kan møtes og delta på like vilkår.

De siste tre årene (2015-2017) har drøye 9 millioner kroner kommet som tilskudd til ulike prosjekter i Kristiansand fra disse to tilskuddsordningene. Tilskuddene er fordelt med 67 % til kommunale tiltak og 33 % til tiltak i regi av frivillige organisasjoner.

3. Kommunen har i dag følgende tiltak for å sikre deltakelse fra målgruppa:

For å redusere risiko for utenforskap må vi som samfunn finne gode kombinasjoner av universelle løsninger som dekker hele barne- og ungdomsbefolkningen – og spesifikke tiltak for å redusere kjente risikofaktorer. Det er ingen grunn til å tro at det kun er enkle løsninger som skal til. Samordning og samarbeid blir stadig viktigere slik at løsninger sees i sammenheng (lokalt/sentral, offentlig, privat eller frivillig). Det er ikke mangel på tiltak som er utfordringen, men det å nå ut til målgruppa med de mulighetene som finnes.

Det sentrale er å sikre hverdagslivet. Det er positivt med stunt og enkeltopplevelser, men hverdagslivet er det viktigste. Få tilhørighet, identitet og nettverk. Alle må i aktivitet, alle trenger å være savnet og å bli sett. Nettverk og venner gir livet mening og verdi, det er avgjørende for livskvaliteten og den psykiske helsen. Fritidsarenaen er sentral vedrørende tilhørighet og sosial kompetanse, det ligger en normalitet i slik deltakelse og de aller fleste barn og unge har en eller annen gang vært deltakere på en fritidsarena.

De viktigste tiltakene som er på gang for å sikre deltakelse fra målgruppa er:

- **Etablere kommunens knutepunktfunksjon** for samarbeid med frivillig sektor og familiene i målgruppa. Det sentrale her er å sikre en funksjon som er både tverrsektoriell og tverrfaglig sammensatt, samt har representasjon fra ulike tjenestenivå. For å sikre nærhet til målgruppa og forankring i administrasjonen bør denne funksjonen bestå følgende tjenesteområder/kompetanse: Helse- og sosialsektoren v/ oppfølgingstjenesten og NAV, kultursektoren v/fritidstjenesten og rådgiver (kjennskap frivillige organisasjoner), oppvekstsektoren v/ barne- og familietjenesten og rådgiver skole.
- **Implementere begrepet fritid i hjelpetjenestene.** Spørsmålet om hva barnet ditt gjør på fritiden må bli like vanlig og viktig som at det spørres om strømgregninga kan betales. Utnytte kartleggingssamtalen til å få oversikt over barnas og familiens fritidsengasjement.
- **Prosjekt «Nye mønstre – trygg oppvekst»** prøver ut en modell med familiekoordinatorer til barnefamilier som opplever vedvarende lavinntekt. Dette er et tverrsektorielt utviklingsprosjekt hvor målsettingen er å bryte mønstre hvor lavinntekt, og de sosiale og helsemessige konsekvensene som følger, overføres fra en generasjon til neste generasjon. Å bryte den negative sosiale arven vil innebære å styrke barn og unges muligheter til å realisere sitt potensiale på oppvekstarenaer som fritid og skole. Familiekoordinatorene har stort fokus på barn og unges deltakelse i ordinære fritidsaktiviteter og hvilke barrierer som hindrer deltakelse. Familiekoordinatorene tar alltid utgangspunkt i barn og unges egne ønsker for sin fritid og støtter i oppstart og oppfølging.

4. Andre muligheter/tiltak

Utover eksisterende tilbud, er det selvsagt aktuelt å vurdere forslag til nye tilbud. Her følger tre eksempler som vurderes å ha betydning for målgruppa. I tillegg kommenteres et forslag som dukker opp med jevne mellomrom, men som det ikke anbefales å vurdere flere ganger.

- *Aktiv fritid følger opp vedtak knyttet til fritidsdeltakelse for personer med særlig behov.* I den sammenheng lages det et tilbud med utgangspunkt i den enkeltes muligheter, ønsker og behov. For noen gjelder dette tilbud i samarbeid med frivillige organisasjoner (Fritid med bistand). Det kan aktuelt å styrke dette tilbudet gjennom tilgjengelige midler knyttet til betaling av kontingenter, utgifter til stevner og reiser, samt utstyr.

- Det kan være aktuelt å etablere et prosjekt etter modell av Idrettens storbyprosjekt for øvrige deler av kulturtilbudet til barn og unge. En satsing som har et overordnet mål om å inkludere nye grupper i organisasjonenes ordinære virksomhet er det behov for også innen korps, kor og andre fritidsorganisasjoner. De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene innen kulturfeltet er en viktig del av den kulturelle grunnmuren i vårt samfunn og tiltak som motvirker økonomiske og kulturelle barrierer for deltakelse er av stor betydning.
- Det kan være aktuelt å utrede en utvidelse av det eksisterende svømmetilbudet for barn i barneskolen. Det ville være interessant å starte skolesvømming i 1. klasse. Skolen er den arenaen hvor tilbudet når alle barn, på den måten sikres alle den samme mulighet for en særdeles nødvendig kompetanse. Å kunne svømme er en sosial kompetanse som ikke bare er nyttig, i noen sammenheng er den også livreddende. Samtidig legger denne kompetansen grunnlaget for deltakelse i mye lek og moro i ungdomsårene.
- Opplevelseskort er et tiltak som tidligere er vurdert, men som vil kreve mye ressurser i administrasjon. Telemarksforskning har evaluert Opplevelseskortet, og konklusjonen er ikke ensidig positiv. Mange brukere opplever stigma i forbindelse med bruk av kortet, og særlig der hvor kortet ikke er godt kjent på aktivitetsstedet slik at det må gjøres rede for kortet for eksempel ved kinobesøk. Noen brukere opplever det som «fattig-kortet». NAV Kristiansand gir ordinære billetter til aktiviteter og opplevelser for brukere med barn, i tillegg til dekning av fritidsaktivitet for lavinntektsfamilier. Prioriteringene av slike tiltak ble økt i Helse- og sosialstyrets oppfølging av handlingsprogrammet 07.02.17, sak 3/17.

VERBALVEDTAK – del 2

«Bystyret ber samtidig om en utredning for bedre tilrettelegging for uorganisert aktivitet ved eksempelvis åpne dager i gymsaler, idrettshaller, kulturhus ol.»

Både lokale kulturbygg, som bydelshus og ulike fritidssentre/grendehus, Samsen kulturhus og biblioteket defineres som åpne møteplasser. Bufdir definerer «Åpen møteplass» slik:

«Barn og unge fra alle sosiale lag kan møtes og delta på like vilkår. Møteplassen skal særlig legge til rette for inkludering og deltakelse for barn og ungdom som faller utenfor og ikke benytter seg av andre fritidsaktiviteter. Møteplassen skal være et lavterskeltilbud, hvor det ikke stilles krav om kunnskap, politisk ståsted eller religiøs bakgrunn for å delta. Tilbudet skal så langt det er mulig ha lave eller ingen kostnader for deltakerne.»

Utendørs idrettsanlegg som fotballbaner m.m. er tilgjengelig for bruk så sant de ikke er disponert til organisert trening. Kommunen tilrettelegger blant annet med lys på banene i den mørke årstiden for uorganisert aktivitet.

Når det gjelder gymsaler og idrettshaller stiller det seg annerledes. Anleggene er i bruk daglig mandag til fredag kl. 08.00 – 22.00 (fredag kl. 20.00) til skolenes og idrettens aktiviteter. Idrettshaller har også stor aktivitet i helger knyttet til stevner, kamper m.m. Noen haller har noe ledig kapasitet i enkelte helger som kan benyttes til åpen virksomhet.

Tidligere forsøk

Konsept Åpen hall-tilbud er prøvd ut tidligere i Kristiansand. Det har imidlertid vært vanskelig å få til dette tilbudet på samme måte som det finnes i enkelte andre storbyer. Det er gjennomført åpen hall-tilbud over kortere tidsrom i enkelte lokalområder, men det har ikke etablert seg et fast tilbud. Idrettsetaten har ikke ressurser til å drifte slike tilbud, og det har også vært vanskelig å få klubber til å bli med på å drifte slike tilbud over tid.

Åpen hall er tidligere forsøkt i Vigørhallen, Torridalshallen, Havlimyrhallen, Iddahallen og Sukkevannshallen. Organiseringen av tilbudet har variert. Det har vært drevet tilbud på initiativ fra særlige etniske grupper, fra foreldre i et lokalområde, fra idrettsklubber, samt gjennom samarbeid mellom idrettsklubb og kommune. Felles for alle tiltakene er kort levetid, med unntak av tilbudet i Vigørhallen, hvor det dreier seg om fotballaktivitet i helgene for unge voksne kosovoalbanere og somaliere. Utover dette har målgruppene vært barn og unge i ulike lokalsamfunn, hvor initiativtakerne har et genuint ønske om å aktivisere flest mulig barn og unge i fysisk aktivitet og i noen sammenheng som mål å rekruttere til det lokale idrettslaget. Felles for forsøkene er at dette er svært populært i starten og at de som deltar i stor grad er de som er aktive fra før. Tilbudene viser til redusert deltakelse over tid og total varighet 1-2 år. Det frivillige initiativet dabber av, det er vanskelig å få med nye brukere og nye frivillige og for de som er initiativtakere, og allerede aktive i en klubb, gjelder generelt følgende; frivilligheten brukes opp i klubbene. Kommunens bidrag i disse forsøkene har vært gratis halleie.

Oslo og Bergen har lange tradisjoner for å drive åpen hall-tilbud, men med litt ulik profil. I Oslo er det flere åpen hall-tilbud i bydelene som får tilskudd via storbymidlene. Oslo skiller seg klart ut ved at det er mye penger i denne ordningen og at det er mer ressurser i idrettskretsen til å ha egne rådgivere som jobber med inkludering. De fleste av disse tilbudene har ungdom som målgruppe og tidspunktet er gjerne lagt på kveldstid i helgene. I Bergen er det kommunen som drifter åpen hall-tilbudet gjennom egne budsjetter. Åpen hall arrangeres i 17 ulike haller i Bergen hver søndag kl. 10 – 13 i perioden september-april, og målgruppen er barnefamilier. I seks av hallene er det kontrakt med lokale idrettslag om å drifte tilbudet, i de øvrige er det egne kommunale aktivitetsledere. Det enkelte idrettslaget får tilskudd på kr 2500 pr uke og må stille med to aktivitetsledere. Tilbudet driftes noe billigere i de hallene kommunen stiller med egne ansatte. Totalt brukes det over 1 million kroner i året på drift av åpen-halltilbudet i Bergen.

Muligheter og kostnader i Kristiansand

I Kristiansand vil det være mulig å prøve ut tilbud i enkelte haller og gymsaler. Tidspunktet vil i stor grad dreie seg om helger, tilpasset øvrig aktivitet i det enkelte anlegget. Ufra tidligere erfaringer med utprøving av slike tilbud i frivillig regi, ansees det som mest hensiktsmessig å vurdere kommunal drift. Likevel er det viktig at gymsalene på skolene fortsatt er åpne for foreldredrevne initiativ hvor barn kan møte andre i nærmiljøet for lavterskel lek og utprøving av forskjellige idretter.

To ansatte med kompetanse innen idrettsaktiviteter og veiledning bør bemanne et slikt tilbud. Et tilbud på 3 timer pluss for- og etterarbeid vil ha en lønnskostnad på ca. kr 4500 pr gang og forutsetter da gratis bruk av anlegget. Drift fra september til mai, ca. 30 uker vil da gi en kostnad på kr 135 000 pr hall.

Målsetting med tilbudet

I forbindelse med eventuelt ny utprøving av Åpen hall-tilbud i Kristiansand bør det drøftes hva som ønskes oppnådd med et slikt tilbud. Som det går frem av tilbudene i Oslo og Bergen har de totalt ulike målgrupper. I Oslo er målgruppa ungdom på kveldene i helgene og det er tilknyttet bemanning og kompetanse med fokus på inkludering. I Bergen er som sagt tilbudet på søndag formiddag og målgruppa er barnefamilier.

Dersom barn og unge i lavinntektsfamilier er målgruppa i et eventuelt tilbud i Kristiansand, er det kanskje mulig å rekruttere noen. Men denne gruppa barn og unge er like forskjellige som alle andre barn og unge, har like mange forskjellige drømmer som andre barn og unge, og bør dermed gis de samme mulighetene i det ordinære fritidslivet. Barrierer for deltakelse på fritidsarenaen er for denne målgruppa i mange tilfeller også mangel på selvtillit og slike åpne tilbud kan for noen oppleves som skummelt. Det er iallfall avhengig av solide voksne ledere som ønsker velkommen og skaper trygghet slik det er på åpne tilbud på andre arenaer som fritidssentre, kulturhus, bibliotek osv. Dette ligger til grunn for beregning av lønnskostnadene i ovennevnte utregning. Det bør også tas med i en vurdering hvor stor mulighet for tilhørighet

og kontinuitet tilbudet gir, da det er sentrale verdier som det er ønskelig å oppnå for målgruppa. På denne bakgrunn stilles det spørsmål om dette er den rette satsingen for å nå målgruppa barn og unge berørt av fattigdomsproblematikk.

Nye og uorganiserte idretter

Tilrettelegging for lite kostnadskrevenne idretter/fysisk aktivitet av en mer uorganisert og åpen karakter som parkour, street workout o.l. kan være en annen vei å gå. Da blir det deltakelse på en ordinær arena tilpasset disse aktivitetene, og aktiviteter som krever lite eller ingenting utstyr. Både parkour og egenvektstrening har hatt en økende tilstrømming de senere årene og når bredt ut i alle samfunnslag.

Av andre uorganiserte idretter som når bredt blant barn og unge er skating, inline og sparkesykkel. Felles for de nye og uorganiserte idrettene er at de ikke har kommunale innendørsarenaer og er drevet i privat regi. Noen av dem står på trappene til å bli tatt opp i Norges idrettsforbund og det vil på sikt være forventet at det finnes egnede innendørsanlegg i Kristiansand. Inngangsbillettene til de private arenaene kan bidra til utenforskap.

Nye og «unorske» idretter

Siden 50 % av familiene med lavinntekt er innvandrerfamilier, kan det også være en vei å fokusere på idretter som ikke har så lang tradisjon i Norge, men som ulike innvandrergrupper har erfaring med fra sitt hjemland.

Idrettsrådet vil gjennom storbyprosjektet igangsette et forsøk med en satsing på cricket og basketball. Dette er to idretter som er store og populære i land hvor mange av våre nye landsmenn har sin opprinnelse. En del av prosjektet vil være å stimulere foreldreengasjement blant innvandrere og på den måten bidra til at de blir kjent med den norske idrettsmodellen basert på frivillighet. Skal for eksempel cricket bli en bærekraftig idrett i Kristiansand er vi avhengig av den kompetansen innvandrerbefolkningen besitter. Dersom denne satsingen viser seg å være vellykket, vil dette være en vei å gå videre.

Punkt 74/17: Forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh

Bilag

Vedtak KOMMUN, 21112017, Sak 106/17, Forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh

Dato 17. oktober 2017
Saksnr.: 201713338-1
Saksbehandler Ole Petter Ingvaldsen

Saksgang
Oppvekststyret
Kommunalutvalget

Møtedato
07.11.2017
21.11.2017

Forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh

Sammendrag

Etter initiativ fra ordføreren legges det fram et forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh.

Samarbeidet mellom Rajshahi og Kristiansand ble initiert i 1971. Samtidig ble den første innsamlingsaksjonen gjennomført og en tverrpolitisk komité ble nedsatt for å videreutvikle samarbeidet. Også i Rajshahi ble det oppnevnt en vennskapskomite. I 1979 ble Rajshahi vennskapsby med Kristiansand.

I Kristiansand gjennomføres det organiserte innsamlingsaksjoner hvert tredje år. Ansvar for gjennomføringen av aksjonene er lagt til oppvekstsektoren. Innsamlingsaksjonene retter seg primært mot barnehager og skoler i kommunen.

De innsamlede midlene overføres samarbeidsorganisasjonene i Rajshahi. Organisasjonenes prosjekter retter seg primært mot barn og unge, og det jobbes i stor grad målrettet mot utsatte grupper som funksjonshemmede, gatebarn og minoriteter. Også opplæring, utdanning samt drift av sykehus er prioritert.

Samarbeidet med Rajshahi gir ringvirkninger i begge land i form av kompetanseoverføring, kulturutveksling m.m. Kommunalutvalget har vedtatt retningslinjer som sier at Rajshahikomiteen i Kristiansand skal ivareta vennskapsbyrelasjonen med Rajshahi. Komiteen fordeler midlene fra innsamlings-aksjonene og oversender vedtakene til orientering i oppvekststyret og i kommunalutvalget.

Oppvekstsektoren er delegert det administrative ansvaret for organisering av innsamlingene. Sektoren har også ansvaret for den økonomiske oppfølgingen og skal sørge for overføring av tilskudd samt økonomisk rapportering. Kommunalutvalget vedtok i 2013 at alle prosjekter skal revideres av et kvalifisert revisjonsfirma etter internasjonal standard.

For å sikre et godt og effektivt samarbeid foreslår rådmannen i saken tiltak og endringer for framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh.

Endringsforslagene fremgår under Bakgrunn for saken, overskrift Framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh.

Forslag til vedtak

Kommunalutvalget tilslutter seg rådmannens forslag til tiltak og endringer for framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh.

Tor Sommerseth
Rådmann

Terje Fjellvang
Økonomidirektør

Bakgrunn for saken

Oppgavebeskrivelse

Etter initiativ fra ordføreren legges det fram et forslag til framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennskapsbyen Rajshahi i Bangladesh.

Forslaget behandler forhold knyttet til:

- Organisering og sammensetningen av Rajshahikomiteen i Kristiansand
- Sikring av god kontinuitet og oppfølging av samarbeid
- Videreføring av innsamlingsaksjonene
- Organisering av kommune til kommunesamarbeid
- Komiteens administrative funksjoner
- Finansiering av reise- og oppholdsutgifter
- Plassering av oppfølgingsansvar og budsjettmidler

Innledningsvis er det gitt en orientering om Bangladesh, om opprettelsen av vennskapsbysamarbeidet og en presentasjon av hovedsamarbeidspartnerne i Rajshahi. Innholdet er hentet fra ulike tidligere presentasjoner utarbeidet av Rajshahikomiteen og fra politiske saksframlegg.

Bangladesh

I følge presentasjonen *Rajshahiaksjonen 2015 «Venner deler»* på www.rajshahi.no, har Bangladesh ca. 165 millioner innbyggere der om lag 88 % muslimer, 11 % er hinduer, mens 1 % er kristne. Bangladesh har lenge hatt en stor befolkningsvekst selv om økningen har avtatt noe. Økonomisk vekst de senere år har gjort at landet har gått fra å være et «ekstremt fattig» land til et «fattig» land. Landet har et fravær av offentlige tjenester og velferdsordninger som for oss er selvsagte.

Opprettelse av vennskapsbysamarbeidet

Samarbeidet mellom Rajshahi og Kristiansand ble initiert etter en reportasjetur Fædrelandsvennens journalist Jan Oddvar Munksgaard og fotograf Trygve Skramstad gjorde i 1971. Etter besøket ble en innsamlingsaksjon gjennomført for å bygge en sykepleierskole og et barnehospital. Samtidig ble det i Kristiansand satt ned en tverrpolitisk komité for å videreutvikle samarbeidet. Også i Rajshahi ble det oppnevnt en vennskapskomite som bestod av akademikere og andre ledere i lokalsamfunnet. Fra nå av ble det igangsatt regelmessige innsamlingsaksjoner.

I 1979 ble Rajshahi vennskapsby med Kristiansand. Rajshahi skulle være en by og et distrikt som hadde et annet behov for omtanke enn andre vennskapsbyer. Kristiansand ønsket gjennom samarbeidet å vise gode holdninger og nestekjærlighet i praksis.

De som besøker Rajshahi erfarer at byen har mye å lære oss. Dette gjelder ikke minst ved at et fattig folk med små ressurser har kvaliteter som et rikt land er i ferd med å miste. Å ha Rajshahiaksjon hvert tredje år bidrar til kunnskap om hvordan livet er for barn og unge i Bangladesh. Det er et pedagogisk poeng å lære barn og unge empati og å skape engasjement for å utligne forskjeller og vise solidaritet.

Innsamling av midler

I Kristiansand gjennomføres det organiserte innsamlingsaksjoner hvert tredje år. Ansvaret for gjennomføring av aksjonene er lagt til oppvekstsektoren. Innsamlingsaksjonene retter seg mot barnehager og skoler i kommunen.

Ved forrige hovedinnsamling i 2015 ble det samlet inn om lag 1,1 mill. kr fra barnehager, skoler, menigheter, private m.fl. I tillegg bidrar Kristiansand kommune med en bevilgning på 174.000 kr, som tilsvarer om lag 2 kroner per innbygger.

Samarbeidspartnere

Kristiansand Rajshahi Friendship Committee (KRFC)

Vennskapskomiteen i Kristiansand ble opprettet i 1980 med mandat gitt av bystyret. Komiteen er tverrpolitisk og mandatet er utdypet gjennom vedtak i kommunalutvalget. Ordførerne i Rajshahi og Kristiansand har signert en egen vennsapsavtale (Declaration of Friendship). Det er også signert en samarbeidsavtale mellom vennsapskomiteene i Rajshahi og Kristiansand (Agreement on Cooperation Between RKFC and KRFC). Denne gir retningslinjer om hvordan samarbeidet skal utøves. Det er også vedtatt retningslinjer for Rajshahikomiteen i Kristiansand. Det vises til sak 2/12 og 3/12 behandlet i kommunalutvalget 17.01.12.

Våre samarbeidspartnere i Rajshahi

Rajshahi Kristiansand Friendship Committee (RKFC)

Vennsapskomiteen i Rajshahi ble opprettet i 1989 og består av dedikerte samfunnsmennesker fra universitetet, helseinstitusjoner og i næringslivet. Medlemmene velges hvert fjerde år. Komiteen er offentlig registrert som en NGO (Non Government Organization), som er en offentlig godkjent organisasjonsform som gjør det mulig å samarbeide med utenlandske bidragsytere.

Dr. Patrick Biswas er i dag leder av vennsapskomiteen Rajshahi Kristiansand Friendship Committee (RKFC). Han er en anerkjent lege og driver en klinikk sammen med sin kone Sihka, som er gynekolog. De har også tatt initiativ til å opprette et kreftsykehus i Rajshahi. Professor Khalekuzzaman er nestleder i komiteen. Han er ansatt på Universitetet i Rajshahi. Ordføreren i Rajshahi er rådgivende medlem av RKFC.

Rajshahikomiteen har sammen med en engasjert kvinne etablert Tillotoma School, som er en liten førskole i et fattig område av byen. Mange mødre følger barna til og fra skolen. Mens de venter undervises mødrene i kosthold, hygiene og samfunnskunnskap.

Samarbeidsavtale mellom KRFC og RKFC

Samarbeidsavtalen om et årlig nettverksmøte mellom KRFC og RKFC ble godkjent av kommunalutvalget i 2012 og avtalen inneholder retningslinjer for samarbeidet. Avtalen ble utformet i samarbeid og etter innspill fra viktige samarbeidspartnere i Rajshahi. En viktig hensikt med nettverksmøtet er å utveksle erfaringer og å skape åpenhet om arbeid og forvaltning i organisasjonene.

Tauri Foundation

Organisasjonen driver arbeid for barn med ulike former for funksjonshemming og er opptatt av at alle barn har et talent. Det har vært samarbeid mellom skolen i Rajshahi og Krossen skole i Kristiansand. Rektor i Rajshahi har besøkt Krossen og tre lærere fra Krossen har gitt veiledning til lærere og foreldre i Rajshahi.

Tauri Foundation driver oppsøkende arbeid for å finne funksjonshemmede barn i distriktene. Mange barn får hjelp i form av fysioterapi, det lages hjelpemidler og det legges til rette for treningsopplegg. Fysioterapeutene reiser rundt på moped/sykkel for å veilede familier for å gjøre dem mer selvhjulpne. Det jobbes også med å etablere arbeidsplasser for foreldrene for å gi dem ressurser til å ta seg av sine barn.

Foundation for Women and Child assistance - FWCA

Også FWCA hjelper og legger til rette for barn med forskjellige funksjonshemminger. Hjelpen består blant annet i fysioterapi og skolegang. Videre gis kvinner opplæring i rettigheter og trening i å håndtere utfordringer i familien og i samfunnet, samt yrkesopplæring for å bli mer økonomisk uavhengige og i stand til å ta seg av sine barn.

Assosiation for Community Development - ACD

Organisasjonen har en rekke aktiviteter for misbrukte gatebarn. Barna og unge gis ly, beskyttelse og psykologisk hjelp for å uttrykke og bearbeide vonde følelser. ACD samarbeider også med jentegrupper og gir opplæring om rettighetene de har i samfunnet. Samtalegrupper med kvalifiserte gruppeledere hjelper mange til en styrket bevissthet til å sette grenser og til å håndtere et krevende liv i utfordrende sosiale sammenhenger. Dette arbeidet foregår i områder med mange Hinduer av lav kaste. Det gis også opplæring for å bedre de sanitære forholdene.

Christian Mission Hospital

Barneavdelingen ved Christian Mission Hospital ble bygget etter Fædrelandsvennens innsamling i 1972. Senere er hospitalet støttet med innsamlede penger til oppussing og til kjøp av utstyr. Det er også en sykepleierskole knyttet til Christian Mission Hospital som arbeider med å rekruttere dyktige ungdommer fra landsbyene. Etter avsluttet utdanning vender noen tilbake til hjemstedet der de blir en viktig ressurs for lokalbefolkningen. Andre får jobb på sykehuset og blir på den måten også i stand til å støtte storfamilien økonomisk.

Tabita Foundation

I Bangladesh er det fem års pliktig skolegang, men myndighetene klarer ikke å gi et tilbud slik loven krever. Ofte må lokalbefolkningen ta initiativ til å etablere et skoletilbud. Tabita Foundation driver 12 lokale skoler der tre mottar støtte fra innsamlingsaksjonene. Det gjelder blant annet skolene Amnura Primary School, Badhair School og Bilboltha School. Skolene ligger i et område som er bebodd av minoritetsbefolkninger og der fattigdommen er stor. Vågsbygd menighet har i dag et godt vennskapssamarbeid med Badhair.

Organisasjonen har også overtatt en klinikk på Amnura som opprinnelig ble etablert av Santalmisjonen. Klinikken er plassert i et område med svært lite tilbud om helsehjelp. Blant annet fødes det om lag 60 barn på klinikken hvert år. Fødslene har inntil nylig foregått på en trebenk, men bidragene fra Kristiansand har gjort de mulig å kjøpe en fødeseng og et ultralydapparat. Klinikken har også lege til stede fem dager i uken.

Rajshahi Cancer Hospital and Researc Center Trust (RCHRCT)

Bystyret har ved to tidligere anledninger bevilget 250 000 kroner til å bygge ut kreftsykehuset. Dette har vært viktige bidrag for å bygge ut to av de fire etasjene (en har utvidet etter hvert som en klarer å finansiere utbygging). Rajshahi er en by med 750 000 innbyggere og har minimalt med tilbud for kreftsyksyke. Tidligere overlege Odd Grøttum har hatt opphold ved sykehuset og avgitt positiv rapport om virksomheten. Sykehuset støttes med lønnsmidler og midler til å dekke medisnutgifter til fattige.

Andre aktiviteter og ringvirkninger av vennskapsbysamarbeidet

Samarbeidet med Rajshahi har resultert i et mangfold av aktiviteter og utvekslinger

- Lærere og fysioterapeut fra Rajshahi har besøkt Krossen for å studere hvordan skolen arbeider med funksjonshemmede barn. Studieoppholdet har hatt mye å si for elevsyn og metoder som i dag brukes i Tauri Foundation og FWCA.
- Seks sykepleiestudenter fra Kristiansand har hatt flere ukers krevende praksis i Rajshahi. Det er ikke enkelt for unge kvinner uten lokal kunnskap og lokal forankring å klare seg i et samfunn med en helt annen kultur.
- Flere av byens menigheter deltar aktivt med informasjon og kollekt når hovedinnsamlingene gjennomføres i Kristiansand. Vågsbygd menighet har et spesielt godt og tett samarbeid med Rajshahi.
- Ved jubileumsfeiringen i 2009 inviterte Kristiansand kommune en nasjonalt anerkjent sanger fra Rajshahi. I samarbeid med Kristiansand symfoniorkester ble det 17. mai holdt en stor konsert i domkirka.
- Kulturrullatoren har to ganger invitert musikere fra Rajshahi for å holde konserter på sykehjem, eldresentre, skoler, barnehager og i andre offentlige sammenhenger. Besøkene har vært svært vellykkede.
- Det har vært holdt fellesmøter mellom Rajshahikomiteen og Bangladesh foreningen i Kristiansand. Blant annet har en bengalsk parlamentariker vært til stede og orienterte om situasjonen i hjemlandet.
- "Rajshahi Ung" var et prosjekt rettet mot målgruppen 18-30 år. Tove Welle og Ingvild Andresen hadde samarbeid med KRSby og skrev en fyldig blogg ved et besøk i Rajshahi. Det ble arrangert buttebutikk og konsert på Frk. Larsen og på Drømmeplassen. En rekke bedrifter meldte seg som medlem av "Venner Deler".
- Dr. ph. Sadikur Rhaman har vært gjesteforeleser ved UiA og har samarbeidet med kolleger på UiA.
- Professor Khalekuzzaman, som er styreleder ved kreftsykehuset i Rajshahi, har vært på besøk til kreftavdelingen ved sykehuset i Kristiansand. Han har også hatt forelesning på UiA.
- Det er laget en utredning for å vurdere hvordan man kan få til næringsutveksling mellom Kristiansand og Rajshahi. Kristiansands ordfører har i den sammenheng hatt møte med næringsforeningen i Rajshahi. Næringslivet er generelt svært lite utbygget i Rajshahi, og det er krevende å få til praktiske resultater.
- Ordfører og sentralt parlamentsmedlem i Rajshahi har besøkt Kristiansand der de blant annet fikk innføring i kommunens arbeidet med høringsrunder og høringsuttalelser.
- Rotary i Kristiansand har kreftsykehuset i Rajshahi som fast partner. Rotary i Kristiansand har sammen med en av våre ungdomsskoler og Rotary internasjonalt og i Rajshahi, klart å finansiere en sterkt tiltrengt blodbank ved sykehuset.
- Billedkunstnere på Odderøya har ved de to siste innsamlingsaksjonene bidratt med mer enn 60 kunstverk til et kunstlotteri. Det er samarbeidet tett med Odderøya Open. To kunstnere har også besøkt kunstavdelingen ved universitetet i Rajshahi. Også ved tidligere aksjoner har en rekke kunstnere bidratt med gaver til aksjonen.

- Mange barn og unge som har vært med i Rajshahiaksjonen blir inspirert av muligheten til å bistå mennesker som trenger det. En nyutdannet sykepleier dro nylig til India for å arbeide blant fattige. Som ungdomsskoleelev var hun på besøk i Rajshahi og var "ambassadør" under skole- og barnehageaksjonen.
- Etter hvert har det kommet flere private givere som bidrar månedlig med midler til organisasjoner som Kristiansand samarbeider med.

Organiseringen av samarbeidet

Kommunalutvalget vedtok i møte den 17. januar 2012 retningslinjer som blant annet sier at Rajshahikomiteen skal ivareta vennsbyrelasjoner mellom Rajshahi i Bangladesh i tråd med vedtatte avtaler mellom Rajshahi og Kristiansand.

Rajshahikomiteen fordeler midlene fra innsamlingsaksjonene og oversender dette til orientering i oppvekststyret og i kommunalutvalget.

Endringer i retningslinjene for Rajshahikomiteen godkjennes av kommunalutvalget. Oppvekstsektoren v/oppvekstdirektøren er delegert det administrative ansvaret for organisering av innsamlingene.

Rajshahikomiteen gjennomfører organiserte innsamlingsaksjoner hvert 3 år, der de vesentligste bidragene skriver seg fra innsamlinger foretatt i regi av barnehager og skoler.

Økonomi

Den økonomiske oppfølgingen av de innsamlede midlene er lagt til oppvekstsektoren.

Rajshahirelaterte prosjekter i oppvekstsektoren:

Prosjekt 1700050 Rajshahi - innsamlingsaksjoner

Organiserte innsamlingsaksjoner gjennomføres hvert 3. år. Siste innsamlingsaksjon ble gjennomført i 2015 og neste skal gjennomføres i 2018. Innsamlede penger føres på ansvar 70001 Oppvekstdirektørens stab og prosjekt 1700050 Rajshahi – innsamlingsaksjoner. Ved slutten av hvert regnskapsår overføres ubrukte midler til neste år som bundne fond.

I 2015 ble det totalt samlet inn og inntektsført 1,064 mill. kr. Overføringer til samarbeidspartnerne i Rajshahi gjøres fra samme ansvar og prosjektnummer.

Prosjekt 1700304 Rajshahi – andre innsamlinger

Dette prosjektet brukes til føring av penger som samles inn utenom de organiserte innsamlingsaksjonene. Grunnen til at disse pengene føres og følges opp særskilt skyldes at givene i større grad kan påvirke hva de innsamlede midlene skal brukes til.

I 2017 står det totalt 178.517 kr på prosjektet hvorav 166.550 kr er overførte bundne fondsmidler fra 2016.

Prosjekt 1700221 – Rajshahi – adm. utlegg

Prosjektet brukes til føring av utgifter som ikke dekkes av innsamlede midler. Dette dreier seg hovedsakelig om utgifter knyttet til gjennomføring av innsamlingsaksjonen. I tillegg føres det revisjonsutgifter og noen reiserelaterte utgifter.

De år det gjennomføres innsamlingsaksjoner bevilger bystyret 100 000 kr til gjennomføringen. Fra og med 2017 er det også bevilget 30 000 kr årlig til dekning av utgifter til revisjon etter internasjonal standard.

Prosjekt 1700403 – Rajshahi – vannprosjekt

Ved behandlingen av Handlingsprogram 2017-18 bevilget bystyret et treårig tilskudd til et vannprosjekt i Rajshahi. Det ble bevilget 100 000 kr i 2017, 200 000 kr i 2018 og 200 000 kr i 2019.

Andre Rajshahirelaterte prosjekter:

Det er opprettet et prosjekt 1101006 Overordnede politiske utvalg, Rajshahi – vennsby, rådmannens stab. Dette prosjektet brukes til føring og oppfølging av Rajshahirelaterte utgifter på By- og samfunnsenheten og enheten Overordnede politiske utvalg. Det er hovedsakelig reiserelaterte utgifter, møtegodtgjørelse og noe beverning som føres.

I 2015 og 2016 er det utgiftsført henholdsvis 79 814 kr og 33 417 kr på prosjektet. Det var ikke bevilgede midler på prosjektet.

Rutine for overføring av midler til samarbeidspartnere

Det kan være krevende å få overført penger til de humanitære organisasjoner. Offentlig godkjenning som NGO gjør derimot at overføringer av midler automatisk godkjennes, og at bankene lokalt kan utføre utbetaling uten innblanding fra offentlige myndigheter. Dette kan virke rart, men slik er systemet i et land som sloss mot korrupsjon.

Overføring av midler til prosjekter i Rajshahi skjer ved at det med alle overføringer følger en intensjonsavtale. Denne avtalen bekrefter tilskuddsbeløp og varighet. Tilskudd over 10.000 NOK utbetales i to overføringer, der andre overføring sendes når revisjonsrapporten er mottatt og akseptert. Parallelt med intensjonsavtalen sendes et tilsagnsbrev som bekrefter prosjektnavn og økonomisk ramme. Her stilles også krav om oversendelse av årsbudsjett, revisjonsrapport og en statusrapport for forrige år fra prosjektledelsen. Revisjonsrapporten skal sendes i originalt papirformat fra revisjonsfirmaet.

Før penger overføres, kontaktes mottaker per mail for å fange opp eventuelle endringer knyttet til kontonummer, SWIFT/IBAN o.l.

Revisjon av prosjektene

Kommunalutvalget vedtok i møte den 29.01.13 at alle prosjekter revideres av et kvalifisert revisjonsfirma etter internasjonal standard, at en ordning for stedlig kontroll av prosjekter utarbeides og at betaling for revisjonstjenester skal finansieres særskilt. Fra og med 2017 har bystyret bevilget 31.000 kr. til dekning av administrative utgifter til blant annet revisjon.

En ordning med revisjon etter internasjonal standard er innført og fungerer godt. Revisjonen utføres, etter en anbudsprosess, av firmaet A B SAHA & CO Chartered Accountants i Bangladesh. Det er innarbeidet i retningslinjene for revisor at en stedlig revisjon (On the Spot) skal gjennomføres på bestilling av komiteen. I tillegg er det praksis for å oppsøke og inspisere finansierte prosjekter når representanter fra Kristiansand kommune besøker Rajshahi.

Framtidig organisering av kommunens samarbeid med vennsbyen Rajshahi i Bangladesh

Organisering og sammensetning av Rajshahikomiteen i Kristiansand

Dagens organisering av Rajshahikomiteen i Kristiansand har en sterk politiske og administrativ forankring. Denne organiseringen anbefales opprettholdt.

Det bør også videreføres at medlemmene av komiteen oppnevnes politisk av bystyret. Ved oppnevning av representanter er det viktig at det sikres kontinuitet i arbeidet og en videreføring av de positive relasjoner arbeidet bygger på. Det gode samarbeidet mellom KRFC og RKFC har vært en forutsetning for gjennomføring av prosjektsamarbeidet.

Rajshahikomiteens medlemmer bør velges fra og blant engasjerte personer i det politiske miljøet, idealistiske enkeltpersoner med høy tillit og sterkt engasjement for arbeidet, samt ansatte i kommuneadministrasjonen.

Det foreslås også å utvide Rajshahikomiteen i Kristiansand med en representant fra akademia og/eller en annen bistandsorganisasjon. Dette vil være positivt i forhold til å bringe inn nye tanker, ideer, og nyttige erfaringer m.m.

Det må sikres at:

- Organiseringen er robust, bærekraftig og framtidsrettet
- Organiseringen og samarbeidet har tillit lokalt og eksternt i begge byer
- Samarbeidet og gjennomføringen av prosjektarbeid har en etisk og moralsk forankring som bygger på grunnleggende menneskerettigheter
- Samarbeidet følger gjeldende regler i begge land for unngå uheldig hendelser
- Prosedyrer og retningslinjer oppdateres og videreutvikles for å unngå korrupsjon, feilinvesteringer og misforståelser

Videreføring av framtidige innsamlingsaksjoner

Det foreslås å videreføre gjennomføringen av innsamlingsaksjonene hvert tredje år. De vesentligste bidragene skriver seg fra innsamlinger foretatt i regi av barnehager og skoler. Rajshahiaksjonene bidrar til kunnskap om hvordan livet er for barn og unge i et fattig land, og det er et pedagogisk poeng å lære barn og unge empati, å skape engasjement for å utligne forskjeller og å vise solidaritet. Dette positive samarbeidet må videreføres og det bør styrkes ved å presisere at alle barnehager og skoler skal delta aktivt.

Kommune til kommunesamarbeid

Det anbefales mer satsing på prosjektrelatert kommune til kommunesamarbeid. Slikt samarbeid kan gi en god kompetanseoverføring på viktige områder. Dette samarbeidet kommer i tillegg til det tradisjonelle samarbeidet knyttet til innsamlingsaksjonene. Prosjektsamarbeid kan initieres politisk, fra KRFC og RKFC, fra sektorene eller andre offentlige virksomheter (universitet, gjesteforelesere, forskning, Ph.d.) eller private virksomheter. Avtaler om slik bistand og slikt samarbeid må forankres politisk.

I 2017 bevilget kommunen 0,5 mill. kr til et vannprosjekt i Rajshahi. Prosjektet strekker seg over 3 år. Tidligere er det gjennomført et treplantingsprosjekt.

Komiteens administrative funksjoner

Det anbefales at det legges inn en mer fast og tydelig finansiering av komiteens administrative funksjoner. Dette gjelder utgifter til dekning av saksbehandleroppgaver og sekretærarbeid knyttet til innkalling, referatskriving m.m. En slik forankring er svært viktig for å sikre at politisk aktivitet holdes adskilt fra administrative funksjoner, oppgaver og ansvar. Det foreslås lagt til oppvekstdirektøren å stille en tilstrekkelig administrativ ressurs til disposisjon for komiteen.

Finansiering av reise- og oppholdsutgifter

Reise- og oppholdsutgifter ved besøk i Rajshahi dekkes i dag avhengig av hvor deltakerne hører hjemme i organisasjonen. For kommunalt ansatte dekkes utgiftene av sektoren der deltakeren er ansatt, mens reise- og oppholdsutgiftene for komiteens politiske representanter dekkes av midler avsatt til internasjonalt arbeid på By- og samfunnsenheten. Når elevrepresentanter deltar dekkes deres utgifter fra innsamlede midler.

Det anbefales at det bevilges egne midler til dekning av reiseutgifter. Bevilgningen bør dekke alle utgifter til reise, inkludert utgiftene til elevrepresentantene. Finansiering og utgiftsføring ett sted vil være ryddig og gi en bedre oversikt over hva som brukes til dette formålet. Fra og med 2018 samles reise- og oppholdsutgifter på et eget ansvarsområde i Oppvekstsektoren.

Komiteen bør også gjennomgå og formalisere hvem som bør delta ved besøk i Rajshahi. Antallet deltaker og sammensetningen av delegasjonen vil kunne avhenge av besøkets formål.

Plassering av oppfølgingsansvar og budsjettmidler

Oppvekstsektoren v/oppvekstdirektøren er i kommunalutvalgets vedtak av 17. januar 2012 delegert det administrative ansvaret for organisering av innsamlingene. Oppvekstsektorens ansvar for økonomiske forhold knyttet til overføring av midler til samarbeidsorganisasjonene/prosjektene, økonomisk oppfølging mot revisor samt løpende budsjett- og regnskapsarbeid, gjøres i dag av sektorøkonomene for oppvekst - skole ved økonomienheten. Dersom finansieringen av reise- og oppholdsutgifter legges ett sted i organisasjonen bør oppvekstsektoren også kunne administrere dette.

Vedtatte og foreslåtte bevilgninger til Rajshahirelatert virksomhet

Prosjekt	Tiltak	Prisjustert bevilgning 2018	
1700221	Avsetning til reisevirksomhet	85 000	Foreslått løpende årlig bevilgning i HP 2018-21
1700221	Dekning av revisjonsutgifter	31 000	Vedtatt løpende årlig bevilgning i HP 2017-20
1700221	Til administrasjon av innsamlingsaksjonen	108 000	Vedtatt løpende bevilgning hvert 3. år i forbindelse med innsamlingsaksjonene
1700050	Kommunalt bidra til innsamlingsaksjonen 2 kr per innbygger	180 000	Vedtatt løpende bevilgning hvert 3. år i forbindelse med innsamlingsaksjonene
1700403	Rajshahi vannprosjekt	205 000	Vedtatt bevilgning HP 2017-2020 100 000 kr. bevilget i 2017 200 000 kr. bevilget i 2018 200 000 kr. bevilget i 2019

Punkt 75/17: Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand

Bilag

Vedtak FORMAN, 15112017, Sak 153/17, Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand

Vedtak HELSOS, 07112017, Sak 73/17, Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand

Dato 24. oktober 2017
Saksnr.: 201713690-1
Saksbehandler Kristine Vigsnes

Saksgang

Helse- og sosialstyret
Oppvekststyret
Formannskapet

Møtedato

07.11.2017
07.11.2017
15.11.2017

Barn og unge i lavinntektsfamilier i Kristiansand

Sammendrag

I forbindelse med behandlingen av Bolig sosialhandlingsplan 18.10.17 ba Formannskapet om en egen sak om barn og unge i kommunen som vokser opp i familier med lavinntekt:

«Formannskapet er svært bekymret over det høye antall barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier i Kristiansand jmf. Boligsosial handlingsplan. Formannskapet ber om en egen sak om denne gruppen, som belyser boforhold, sosial forhold og andre relevante forhold. Hvilke tiltak og hvordan de skal iverksettes skal fremkomme i saken.»

Problemstillingene og årsaksforholdene knyttet til lavinntekt og fattigdom er komplekse. Det er avgjørende å legge til rette for strukturelle tiltak som bidrar til at så mange som mulig kommer i inntektsgivende arbeid. Samtidig må det settes inn kompenserende tiltak for å redusere den sosiale ulikheten barn og unge opplever og som kan føre til utenforskap.

Sentrale satsingsområder i kommunens arbeid rettet mot barn i lavinntektsfamilier er:

- Tilknytning til arbeidsliv
- Gode oppvekstvilkår
- Sammenhengende tiltak og helhetlig innsats

Innenfor de ulike satsingsområdene er det iverksatt tiltak for å bedre barn og unges livskvalitet. I tilknytning til tiltakene er det behov for kontinuerlig tjeneste- og metodeutvikling som sikrer helhetlig og koordinert innsats.

Forslag til vedtak

[Saken tas til orientering.](#)

Tor Sommerseth
Rådmann

Wenche P. Dehli
Helse og sosialdirektør

Vedlegg 1: Forenklet oversikt over tiltak i kommunen

Vedlegg 2: Tabell lavinntekt

Bakgrunn for saken

I forbindelse med behandlingen av Boligsosial handlingsplan 18.01.17 har Formannskapet bedt om en egen sak om barn og unge i kommunen som vokser opp i familier med lavinntekt. Saken skal belyse boforhold, sosial forhold og andre relevante forhold. Saken skal også redegjøre for tiltak.

«Formannskapet er svært bekymret over det høye antall barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier i Kristiansand jmf. Boligsosial handlingsplan. Formannskapet ber om en egen sak om denne gruppen, som belyser boforhold, sosial forhold og andre relevante forhold. Hvilke tiltak og hvordan de skal iverksettes skal fremkomme i saken.»

Sentrale satsingsområder i kommunens arbeid rettet mot barn i lavinntektsfamilier er:

- Tilknytning til arbeidsliv
- Gode oppvekstvilkår
- Sammenhengende tiltak og helhetlig innsats

Innenfor de ulike satsingsområdene er det iverksatt tiltak for å bedre barn og unges livskvalitet. I tilknytning til tiltakene er det behov for kontinuerlig tjeneste- og metodeutvikling som sikrer helhetlig og koordinert innsats for å bryte negative generasjonsmønstre.

Saken presenterer vesentlige trekk i utfordringsbildet og kunnskapsgrunnlaget som er sentralt for tiltaksutvikling.

Saken inneholder tre hoveddeler:

- Del 1 presenterer status på feltet og redegjør for definisjonene fattigdom og lavinntekt
- Del 2 presenterer kjennetegn ved husholdninger med risiko for fattigdom, boforhold og sosiale forhold.
- Del 3 presenterer relevante tiltak i kommunen.

Saken presenterer tiltak i kommunen som er særlig relevante for husholdninger med lavinntekt. En oversikt over andre relevante tjenester og tiltak til målgruppa følger som vedlegg.

Del 1 - Fattigdom og lavinntekt

Flere barn vokser opp i lavinntekt

Antall barn som lever i familier med lavinntekt har økt i Norge de siste årene. I 2015 vokste 10 % av alle barn og unge i Norge opp i husholdninger med lavinntekt. I 2001 gjaldt dette 3,3 %¹. Andelen er altså tredoblet fra 2001 til 2015. Årsakene er sammensatt. Det har vært en tilvekst i barn med enslig forsørger og barn med innvandrerbakgrunn. Lav arbeidsledighet har gitt en lønnsvekst som øker gjennomsnittsinntekten i befolkningen, og dermed også lavinntektsgrensen. En del stønadsordninger har ikke fulgt lønnsveksten i tilsvarende grad, og inntektsulikheten øker².

Nasjonalt satsningsområde

Barnefattigdom er et nasjonalt og regionalt satsingsområde. Mot slutten av 2017 vil Barne-, ungdoms og familiedirektoratet i samarbeid med andre direktorat gi ut en større rapport om barnefattigdom. Rapporten vil blant annet presentere oppdatert forskning på feltet og gjøre evaluere innsatsen som er gjort gjennom regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom (2015-2017)*.

---

¹ Oppvekstrapporten 2017, Bufdir.

² Riksrevisjonens undersøkning av barnefattigdom

Barne- ungdoms – og familiedirektoratet arbeider også med en Veileder for tverrsektorielt samarbeid om fattigdom i kommunene som er ventet i 2018. Kristiansand kommune har bidratt i ressursgruppe til dette arbeidet.

Barnefattigdom er også et sentralt tema i det regionale folkehelsearbeidet i Agder. Folkehelseprogrammet presenteres nærmere i punkt 3.3.

Tiltakene i Kristiansand må ses opp mot nasjonale føringer og mot veilederen som kommer i 2018.

Definisjon på fattigdom

I Norge er den generelle levestandarden høy, og fattigdom handler ikke bare om mangel på mat, klær og tak over hodet. Fattigdom i Norge i dag handler også om å mangle muligheter for å delta sosialt, på lik linje med resten av samfunnet. I Norge er fattigdom et relativt begrep, og kan defineres slik: "Folk er fattige hvis de ikke kan oppnå – helt eller delvis – de livsbetingelser som gjør dem i stand til å fylle vanlige roller, inngå i gjengse forbindelser og ellers oppføre seg slik det forventes av dem, i egenskap av å være medborgere i samfunnet" (Townsend, 1979).

Relativ fattigdom innebærer å mangle de ressursene og sosiale mulighetene som er vanlig å ha i et samfunn. Det å leve i fattigdom som barn kan påvirke barnets nåværende helse og livskvalitet og barnets fremtidige muligheter i livet. For barn og unge vil fattigdom kunne ha konsekvenser for nåværende livskvalitet gjennom deltakelse i skole, på fritidsarenaer og sosialt, gjennom relasjoner til venner og gjennom mulighet til å delta på lik linje med andre barn. Å vokse opp i fattigdom kan i stor grad begrense barn og unges reelle utdanningsmuligheter, god helse og arbeid som voksne. Det er ikke uvanlig at fattigdom "går i arv" over generasjoner.

Definisjon på lavinntekt

Omfanget av barnefattigdom anslås gjennom å måle antall og andel barnefamilier med lavinntekt. Lavinntekt sier noe om risiko for fattigdom. Å vokse opp i en familie med lavinntekt er ikke nødvendigvis det samme som å vokse opp i fattigdom.

Det finnes fire ulike definisjoner på lavinntekt, og ulike måter å beregne lavinntekt på. Lavinntekt kan beregnes ut fra nasjonale eller lokale befolkningsgrunnlag, og man skiller også mellom vedvarende lavinntekt (over tre år) og lavinntekt pr. år. Lavinntekt beregnes ut fra husholdningens størrelse; antall barn og voksne som skal leve av husholdningens inntekt.

Den mest brukte definisjonen i Norge er EU 60. Da er lavinntektsgrensen 60 prosent av medianinntekten (den midterste inntekten i en befolkning). Denne definisjonen er lagt til grunn for arbeidet med lavinntekt og fattigdom i Norge og i Kristiansand kommune. Basert på EU 60 og kommunale grenser for lavinntekt er det 8,9 %, 1747 barn og unge, som vokser opp i husholdninger med lavinntekt i Kristiansand. Bruker vi nasjonal medianinntekt for å beregne antall barn og unge i lavinntektshusholdninger i vår kommune vokser 11,6 % barn og unge opp i lavinntekt i Kristiansand. Det tilsvarer 2000 barn.

Det har vært en utfordring at ulike datakilder har benyttet ulike metoder og definisjoner i utregning av lavinntekt. I Regjeringens handlingsplan 2015 -2017 fikk Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å utarbeide og implementere indikatorer på barnefattigdom i kommunene. Indikatorene skal hjelpe kommunene med å identifisere barn rammet av fattigdomsproblematikk og utvikle mer effektive tiltak. Nettressursen ble tilgjengelig juni 2016 og gir kommunene enkel tilgang til kvalitetssikret lokal og nasjonal statistikk om barn og unge som vokser opp i husholdninger med lavinntekt.

I Boligsosial handlingsplan er Folkehelseinstituttets folkehelseprofil benyttet som kilde. Folkehelseprofilen legger til grunn en høyere prosentandel barn og unge i lavinntektsfamilier enn det den nye ressursen og SSB gjør, både på nasjonale og lokale tall. Dette skyldes trolig ulik utregningsmetode.

Verktøyet utviklet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i samarbeid med SSB er den kilden som i dag gir flest relevante variabler, og det er derfor hensiktsmessig å benytte i kommunens arbeid mot barnefattigdom. Verktøyet gir mulighet for sammenligninger med andre kommuner, med fylket og med landet som helhet. Det jobbes med å samordne bruk av datamateriale som benyttes i kommunens arbeid.

Ulikhet innenfor lavinntektsdefinisjonen

Situasjonen til hver familie som opplever lavinntekt varierer, og hvilke bo- og leveutgifter familien har påvirker deres livssituasjon. Tiltak som redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid i barnehage påvirker den økonomiske situasjonen i familier, men synliggjøres ikke gjennom beregning av lavinntekt. Beregninger av lavinntekt, slik som EU 60, tar kun høyde for inntekt, og ikke utgifter eller reduserte utgifter.

Mange av barna som vokser opp i lavinntektsfamilier risikerer å oppleve relativ fattigdom, og vi fanger opp denne gruppen ved å måle hvem som har lavinntekt. Det ligger også en gradient innenfor lavinntektsdefinisjonen. Familier i lavinntekt har det ulikt, og omfang av levekårsutfordringer varierer. Dette er et viktig perspektiv i forhold til å sette inn riktig innsats og tiltak. Det har også betydning om det er store eller små forskjeller i inntekt innad i et boområde eller en skolekrets. Det er vanskelig å være "den ene fattige" i klassen.

For barn og unge er hvilke prioriteringer som blir gjort i familien av betydning for deres opplevelse av fattigdom, og mange foreldre strekker seg veldig langt for å begrense barnas opplevelse av fattigdom.

Del 2 – Husholdninger med risiko for fattigdom: Boforhold og sosiale forhold

Kjennetegn ved husholdninger med risiko for fattigdom.

Husholdninger med barn, som er i risiko for fattigdom, kjennetegnes ofte av minst én av følgende grupper: Husholdninger med enslige forsørgere, husholdninger med innvandringsbakgrunn, og husholdninger hvor hovedinntektstaker har lav utdanning. Vedlegg 2 i saken viser en oversikt over indikatorene, og sammenligningstall mellom Kristiansand kommune, Vest-Agder og Norge.

Enkelte husholdninger tilhører flere av risikogruppene, for eksempel enslig forsørger med lav utdanning. I tillegg ser vi at arbeidstilknytning er en viktig faktor. Innenfor disse grupperingene må vi ta høyde for gradienten innenfor lavinntektsdefinisjonen; familier har det ulikt innenfor lavinntektsdefinisjonen.

Enslig forsørger

Lavinntekstgrensen beregnes ut fra medianinntekten, den midterste inntekten i en befolkning. Majoriteten av husholdningene i Norge består av to voksne i arbeid, og derfor blir enslige forsørgere en risikoutsatt gruppe.

Barn av enslige forsørgere utgjør 36 % av alle barn i lavinntektshusholdninger i Kristiansand, mot 38 % på landsbasis. To foreldre i jobb reduserer fattigdomsrisikoen for barn betydelig.

Innvandrere

Mange innvandrerbarn vokser opp i familier med lavinntekt. De nyeste tallene viser at 53 % av barn i lavinntektshusholdninger i Norge har innvandringsbakgrunn. Samtidig vet vi at blant barna i husholdninger med lavinntekt er det barn med innvandrerbakgrunn som har minst.

Det er store forskjeller mellom barn med innvandringsbakgrunn knyttet til hvilket land de kommer fra. Andelen barnefamilier med lavinntekt er 40 % i familier fra lavinntektsland bosatt i Kristiansand, mens den er 14 % i familier fra høyinntektsland. Barn i husholdninger med innvandringsbakgrunn fra Somalia, Syria, Afghanistan, Irak og Eritrea er en særlig utsatt

gruppe. Men barnefattigdom er ikke bare et «innvandrers-problem»: andelen fattige barnefamilier uten innvandringsbakgrunn øker også.

Det kan være flere årsaker til at husholdningene med innvandringsbakgrunn har lav inntekt. Utdanningsnivå, språk og familiestørrelse er viktige faktorer. Personer med innvandringsbakgrunn har svakere yrkestilknytning sammenlignet med resten av befolkningen. Årsaken til dette er ikke innvandringsstatusen i seg selv, men skyldes at mange ikke har tilstrekkelig kvalifisering eller kompetanse som etterspørres. Kristiansand har en større andel av innvandrerne med flyktningebakgrunn enn sammenlignbare kommuner. Innvandrere med flyktningebakgrunn har ofte liten eller ingen skolebakgrunn/utdanning, og har større behov for utdanning og kvalifisering før de får arbeid.

Lav utdanning

6 av 10 barn i husholdninger i Norge hvor hovedinntektstaker har lav utdanning, opplever lavinntekt. Med lav utdanning menes fullført grunnskole som høyeste utdanningsnivå eller ikke-oppgitt utdanning. 58 % av barna i lavinntekt i Kristiansand vokser opp i husholdninger hvor hovedinntektstaker har lav utdanning.

Foreldres utdanningsnivå har betydning for hvordan det går med neste generasjon i utdanningssystemet. Foreldres utdanningsnivå påvirker barnas karaktersnitt i grunnskolen, deres valg av studieretning, frafall i videregående skole og gjennomføring av høyere utdanning. For de 5 % fattigste er det vist at inntektssvikt hemmer barnas skoleprestasjoner³. I et generasjonsperspektiv er utdanning en betydelig faktor for lavinntekt og levekårsutfordringer.

Boforhold

Leid bolig

De fleste barnefamilier i Norge, også lavinntektsfamilier, eier sin egen bolig. Det er en forholdsvis liten gruppe som leier bolig, og en forholdsvis liten gruppe av disse igjen som leier kommunal bolig. 16 % av alle barn og unge i Kristiansand kommune, i alderen 0-5 år og 12 % i alderen 6-17 år bor i leid bolig. Av barn i lavinntektshusholdninger i kommunen er det 62 % i alderen 0-5 år og 65 % i aldersgruppen 6-17 år som leier bolig.

Å leie bolig gir økt sannsynlighet for en lavere materiell boligstandard enn det å eie bolig. Lavinntektshusholdninger er overrepresentert når det kommer til å leie fremfor å eie. Leiemarkedet er kjennetegnet ved leiekontrakter som kan ha kort varighet og som igjen kan medføre flere flyttinger. Å bytte skole og nabolag ofte kan være negativt for barns tilhørighet, sosiale nettverk og for deres utvikling.

I Kristiansand beskrives det private utleiemarkedet som godt. Det er god tilgang på boliger, spesielt til enslige, og til akseptable priser. Mange finner derfor boliger selv på det private markedet. 90 % av flyktningene bosettes privat ved førstegangs bosetting. Dette har vært i tråd med intensjonene i et godt integreringsarbeid. Sårbarhet knyttet til eventuelle svingninger i boligmarkedet følges opp gjennom overvåking av markedet, slik at en raskt kan fange opp endringer som kan gjøre bosetting i det private markedet vanskeligere.

Trangboddhet

Barn i familier med lav inntekt er mer utsatt for dårlige boforhold som trangboddhet enn barn i befolkningen generelt. Å bo trangt⁴ kan gi utfordringer for barn med tanke på muligheter til å gjøre lekser og til å ha privatliv, og noen forteller om begrensede muligheter for å invitere venner med hjem. 52,6% av barna i kommunen som vokser opp i lavinntektshusholdninger bor trangt. Dette tilsvarer 928 barn.

³ Elstad og Bakken, Acta Sociologica 2015.

⁴ Husholdninger regnes som trangbodd dersom: 1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og 2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person. I tilfeller hvor det mangler opplysninger om antall rom eller p-areal, vil husholdninger regnes som trangbodd dersom en av de to betingelsene er oppfylt. (SSB)

Trangbodhet, fysiske mangler ved boliger, og ustabile bomiljøer er mer utbredte i kommunale utleieboliger enn i eide boliger.

Kommunal utleiebolig

I Kristiansand kommune står ingen barnefamilier som har behov for kommunal bolig på venteliste for dette. Denne situasjonen var annerledes for få år siden. Barnefamilier er prioritert i det boligsosiale arbeidet. I perioden 01.01.2015 -17.10.2017 er det tildelt kommunal bolig til 281 husstander med barn, til sammen 753 barn (fra 1 til 11 barn pr husstand).

Ved tildeling av kommunal utleiebolig tas det hensyn til familiens størrelse. Dersom husstanden øker og familien fortsatt er vanskeligstilt på boligmarkedet kan de søke om bytte av bolig. Ved bytte vil Boligkontoret så langt det lar seg gjøre ta hensyn til at barn kan beholde sitt nærmiljø og nettverk.

Sosiale forhold

Foreldres økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser danner grunnlag for barn og unges levekår her og nå. Men den sosiale bakgrunnen har også betydning for barnas fremtidige yrkestilhørighet, inntekt, helse og sosiale posisjon. Det er godt dokumentert at foreldrenes utdanningsnivå, inntektsnivå, helse og bruk av offentlige støtteordninger overføres mellom generasjoner. Det er en tendens til at fattige barn vokser opp og blir fattige voksne. Barn som har vokst opp i husholdninger hvor det var økonomiske problemer under oppveksten i stor grad har det selv som voksne.

Helse

Ungdata-undersøkelsen viser en klar sammenheng mellom dårlig råd i familien og opplevd helse og livskvalitet, samt risikofaktorer relatert til rusmiddelbruk, kriminalitet, mobbing og vold. Det er en klar sosial gradient i psykiske helseutfordringer, der depressivt stemningsleie er mye vanligere blant ungdom som opplever dårlig råd i familien. Ungdom fra lavinntektsfamilier deltar mindre på organiserte fritidsaktiviteter og de som begynner slutter tidligere.

Undersøkelser viser forskjeller knyttet til økonomisk status for opplevd helse, motivasjon for skole og utdanning, risikoatferd, deltakelse i fritidsaktiviteter og tilhørighet i lokalmiljøet. Den nyeste Ung i Oslo-undersøkelsen viser det samme; de unge som vokser opp med færrest sosioøkonomiske ressurser, har en vanskeligere oppvekst enn andre ungdommer i Oslo. Gruppen kommer systematisk dårligere ut på de fleste områder. Tilsvarende funn er gjort i undersøkelsen Ung i Agder 2016.

Utdanning

Skoleprestasjoner i grunnskolen har en klar sammenheng med frafall i videregående skole. Andel elever som ikke fullfører videregående opplæring i løpet av 5 år har ligget forholdsvis stabilt på rundt 25-30% siden 90-tallet. Dette er bekymringsfullt når vi vet hvor viktig utdanning er for hvordan livet og helsen utvikler seg på sikt. Det har de siste årene vært en positiv utvikling for ungdomsgruppen totalt sett, men denne utviklingen gjelder ikke gjennomføring for yrkesutdanning til konjunkturutsatte yrker. Dette er i hovedsak yrker gutter velger. Gjennomføring av yrkesfag for gutter i Kristiansand har hatt en negativ utvikling siste år. Kun 56,1 % av guttene som startet videregående yrkesfaglig utdanning i 2011 hadde gjennomført etter 5 år.

Arbeidstilknytning

Kristiansand kommune ligger høyere enn landsgjennomsnittet når det gjelder barn som vokser opp i husholdninger uten yrkestilknyttede voksne. Dette gjelder for hele gruppen barn og unge i kommunen, og for barn lavinntekts-husholdninger. 10,6 % av alle barn og unge i

kommunen vokser opp i husholdninger uten yrkestilknyttede voksne, tilsvarende 2078 barn. På landsbasis gjelder dette 8,2 % av barn og unge.

63 % av barn og unge i husholdninger med lavinntekt i Kristiansand, tilsvarende 1225 barn og unge, vokser opp i husholdninger uten yrkestilknyttede voksne. På landsbasis er tallet lavere: 55 %. Barnefamilier uten yrkestilknytning er de barnefamiliene som opplever den aller største inntektsulikheten. Å være i arbeid er det som beskytter best mot fattigdom, og foreldres yrkesdeltakelse har betydning for barnas yrkesdeltakelse som voksne.

Lav utdanning og risiko for fattigdom henger sammen med det stadig fallende behovet for ufaglært arbeidskraft i Norge.

68 % av barn og unge som vokser opp i lavinntekt i kommunen bor i husholdninger hvor offentlige overføringer⁵ utgjør minst halvparten av husholdningens samlede inntekt. På landsbasis gjelder dette 59,7 % av barn og unge i lavinntektshusholdninger. Det å være avhengig av offentlige overføringer for å få dekket grunnleggende behov, kan være belastende og gjør den økonomiske situasjonen usikker. At en ytelse bortfaller, kan også være en vei inn i fattigdom.

7,1 % av barn og unge i Kristiansand kommune vokser opp i husholdninger hvor minst én av forsørgerne mottar uføretrygd, mot 6,1 % på nasjonalt nivå.

Sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er en midlertidig inntektssikring i perioder uten arbeid eller andre ytelser (for eksempel dagpenger).

6,3 % av alle barn og unge i Kristiansand kommune, tilsvarende 1234 barn, tilhørte husholdninger som mottok sosialhjelp i løpet av 2015. Den nasjonale prosentandelen barn og unge i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2015 var 6,1 %.

Sosialhjelpsanalysen som ble utgitt i 2015 for perioden 2012 – 2014 viste en generell økning i antall mottakere på tvers av grupper. Økningen av antall barnefamilier (45 %) var likevel større enn den generelle veksten (37 %).

Å motta sosialhjelp handler ikke bare om situasjonen her og nå. Det kan også få konsekvenser i fremtiden. Barn som vokser opp i familier som mottok sosialhjelp i oppveksten, har fire ganger høyere sannsynlighet for å motta sosialhjelp selv som unge voksne, enn de som ikke har foreldre som har mottatt sosialhjelp.

Rapporten Retur til sosialhjelp, utarbeidet av NAV Kristiansand i 2016, viser at lav utdanning er en særlig utfordring for brukere som mottar sosialhjelp mer enn en gang. For de som har returnert til sosialhjelp en eller flere ganger er det kun 25 % som har fullført videregående eller høyere utdanning. NAV Kristiansand ønsker å bidra til å redusere terskelen for videre utdanning for denne gruppa. Lov om Sosiale tjenester i NAV gir rom for å kreve at elever ved videregående skole som søker sosialhjelp må ta opp studielån i tillegg til stipend. For ungdom og voksne med marginalisert bakgrunn har det vært praksis ved NAV Kristiansand å ikke kreve at de tar opp studielån, men kan motta sosialhjelp. Hensikten er å redusere terskelen for utdanning.

De fleste bosatte flyktninger i Kristiansand har behov for sosialhjelp i månedene før introduksjonsprogrammet og – stønad starter opp. Intro-stønad er ofte ikke tilstrekkelig til å sikre selvforsørgelse i husholdninger med flere barn, og større barnefamilier vil ofte ha behov for supplerende sosialhjelp i tillegg mens de er i introduksjonsprogrammet. Det skyldes blant

---

⁵ Offentlige stønader kan være sosialhjelp, dagpenger ved arbeidsledighet, bostøtte, ytelser fra folketrygden, grunn- og hjelpestønad, barnetrygd inkludert småbarnstillegg, engangsstønad ved fødsel, foreldrepenger, kontantstøtte, skattefri stønad til barnetilsyn, utdanningsstønad for enslige forsørgere, studiestipend, sykepenger, individstønad, introduksjonsstønad og kvalifiseringsstønad.

annet at store familier har høyere bokostnader, og intro- stønaden har ikke holdt tritt med prisutviklingen på boliger. I tillegg reduseres stønadssatsen pr. barn fra barn nummer fire.

Fritid

Fritidsdeltakelse er et prioritert område, og deltakelse i ordinære aktiviteter vektlegges fremfor særskilte aktiviteter til målgruppa. I del 3, i avsnittet Barnefokus i NAV, presenteres NAVs økonomiske støtte til fritidsdeltakelse.

Del 3 - Tiltak

Barn og unge i lavinntektshusholdninger og i risiko for fattigdom benytter i stor grad de tradisjonelle oppvekstarenaer og ordinære velferdstjenestene i kommunen, slik som helsestasjon, skole, familiesenter, osv. Tiltak og tilbud kan være aktuelle for dem og deres familier ut fra individuelle behov, slik det også er det for befolkningen for øvrig. I denne saken har man derfor valgt å presentere tiltak i kommunen som er særlig relevantefor husholdninger med lavinntekt. En oversikt over andre relevante tjenester og tiltak til målgruppa følger som vedlegg. Tiltak og tilbud til barn og unge i lavinntektsfamilier innenfor fritid og kultur presenteres i en egen orienteringssak fra kultursektor, og er derfor ikke omtalt i denne saken.

Med utgangspunkt i nasjonal og lokal kunnskap fremkommer tre viktige innsatsområder for kommunens arbeid med lavinntekt og fattigdom:

- Tilknytning til arbeidsliv.
- Gode oppvekstvilkår.
- Sammenhengende tiltak og helhetlig innsats

Innsatsområdene trenger både kompenserende tiltak for å bedre barn og unges livskvalitet og deltakelse her og nå, og samtidig trengs strukturelle grep i form av tjeneste- og metodeutvikling som forbedrer innsats i forhold til arbeidstilknytning og utdanning. Tjenester og tiltak til voksne og barn må henge sammen. Innsatsen må være koordinert for å bryte negative generasjonsmønster knyttet til utdanning, arbeidstilknytning og lavinntekt. I det følgende presenteres relevante tiltak knyttet til innsatsområdene.

Tilknytning til arbeidsliv

Arbeid er det som beskytter best mot fattigdom og som er veien ut av fattigdom. Men veien til inntektsgivende arbeid kan være lang for noen. NAV har ulike arbeidsrettede tiltak som skal bistå med nødvendig innsats for å hjelpe ut i arbeid. I NAV Kristiansand erfarer veiledere at noen brukere ikke er klare for arbeid, men trenger behandling og hjelp fra helsetjenester før de er klare for kvalifiserende arbeid. Familiekoordinatorer i prosjektet Nye mønstre – trygg oppvekst opplever det samme. Det er behov for avklarende samarbeid med spesialisthelsetjeneste og lokale helsetjenester om brukere som trenger helse- eller sosialfaglig bistand før arbeidskvalifisering. Arbeid må være fokus når bruker er klar. For å lykkes med brukere som står et stykke unna arbeidsliv må helse- og oppfølgingstjenester og NAV samhandle, og det må jobbes langsiktig.

NAV har et godt samarbeid med næringsliv, men brukere må være klare for arbeid før de skal ut i praksis i næringsliv - og de som trenger det må ha oppfølging, for å ivareta og veilede bruker og arbeidsgiver.

NAV Kristiansand jobber målrettet med utvikling av nye metoder for å fange opp og aktivisere brukere, og som skal hjelpe folk ut i arbeid. Jobbhuset er eksempel på et slikt utviklingsarbeid, hvor aktivitet fungerer som motivasjonsfaktor. Jobbhuset forvalter aktivitetsplikten for ungdom opp til 30 år og driver jobbklubb, CV-skriving og intervjutrening, i tillegg til arbeidstrening. *Tiltak i egen regi* er også en strukturell endring i NAV som har gitt gode resultater. NAV Kristiansand erfarer at dette er det tiltaket som virker best for brukere som ikke har tilknytning til arbeidsliv. Tiltaket innebærer at veilederen følger bruker tett opp ute i bedrifter.

NAV Kristiansand gjør grep i organisasjonen for å bedre tjenesten og få flere brukere ut i arbeid. Et av grepene er å sikre grundigere kartlegging av brukere, allerede ved første kontakt, og på den måten kunne sette inn riktig tiltak på tidligere tidspunkt. Markedskompetanse flyttes til første møte med bruker, slik at arbeid skal være et alternativ til arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp. I tillegg innføres digital aktivitetsplan i alle NAV kontor fra 4. desember, uavhengig av hvilken ytelse eller tjeneste bruker har fra NAV.

Oppvekstsvilkår

Barn og unges oppvekstsvilkår påvirker deres muligheter og deres fremtid. Godt læringsmiljø, tidlig innsats og gode boforhold er sentrale rammer rundt barn og unges oppvekst, og har betydning for hvordan de mestrer sine liv. Venner og fritid er særlig viktige for barn og unge.

FLiK

Forskningsbasert Læringsmiljø i Kristiansand (FLiK)⁶ er et av de viktigste folkehelseiltakene i Kristiansand kommune. Barnehager og skoler jobber systematisk for å gi alle barnehagebarn og skoleelever et godt og inkluderende læringsmiljø. Det store målet er at alle skal oppleve inkluderende læringsmiljøer som gjør at de trives bedre, lærer mer og at det blir mindre mobbing. FLiK-satsingen inkluderer alle barn i skole og barnehage i kommunen, men kan ha særlig betydning for gruppen barn og unge. Undersøkelser av de gode skoleresultatene i Sogn og Fjordane viser at i tillegg til systematisk arbeid med læringsmiljø, er skolens integrasjon med lokalsamfunnet av stor betydning.

Hjemmesituasjon og økonomiske utfordringer påvirker barn og unges mulighet for oppmerksomhet og konsentrasjon. Barn som vokser opp i fattige familier lever i en stress-situasjon som påvirker deres konsentrasjonsevne, deres helse og trivsel. Om man greier å gjøre noe med hjemmesituasjon er det grunn til å tro at det gir bedre kapasitet til å lære og mulighet for bedre skoleresultater.

Styrke foreldreferdigheter

Skolehelsetjenesten er et viktig tiltak for sikre gode oppvekstsvilkår for barn og unge. Kristiansand kommune har god dekning av skolehelsetjeneste på ungdomstrinnet. I tillegg er det etablert forsøk med miljøarbeidere ved enkelte ungdomsskoler. Tiltakene gjelder alle ungdommer ved skolene, men kan være særlig relevant for unge som opplever utenforskap som følge av levekårsutfordringer.

Helsestasjon, barneverntjeneste og familiesenter jobber på ulike måter for å bedre foreldreferdigheter for utsatte grupper. Et konkret tiltak er ICDP, International Child Development Program⁷, et veiledningsprogram til foresatte. Tilbudet er gratis og tilbys foresatte for alle 2 åringer i Vågsbygd. Tilbudet utvides også til sentrum i 2018.

Mange foreldre synes det er utfordrende å gi barna sine trygghet og god oppvekst. Foreldreveiledningskurset Circle of Security (COS), trygghetssirkelen, skal gi foreldre et verktøy til bedre å forstå hvilke behov barn har, hvilke signaler de gir og hva som kan gjøres for å møte disse behovene bedre. Familiesentrene på helsestasjonene har også tilbud om bruk av Marte Meo, en metode der video brukes aktivt for å styrke foreldres muligheter for å forstå og kommunisere bedre med barnet.

Barnefokus

Kristiansand kommune har tatt flere grep for å bedre tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling for målgruppa. Dette er et utviklingsarbeid som har gått over tid NAV Kristiansand har gjennom flere år jobbet målrettet med barnefokus i tjenesten, og har barneansvarlig i alle avdelinger. Barneansvarlige har ansvar for å holde oppe fokus på barn,

⁶ <https://www.kristiansand.kommune.no/flik>

⁷ <https://www.kristiansand.kommune.no/aktuelt/veiledningskurs-for-foresatte/>

veilede i enkeltsaker, ha god oversikt over ferietilbud og ordninger for barn i målgruppa. Helse- og sosialstyret vedtok februar 2017 å prioritere denne satsingen og bevilget 200.000,- til etablering av barnekoordinator i NAV. Stillingen skal utvikle og implementere gode system for kartlegging av barn og familiens situasjon når foreldre er i kontakt med NAV. Kartleggingen vil blant annet inneholde boligsituasjon, barns fritidsdeltakelse og -utstyr, om husholdningen har nødvendig utstyr i boligen - og om det virker. Barnekoordinator er kontaktperson for samarbeidspartnere, for eksempel helsestasjon, oppfølgingstjeneste, skole, sykehus og har et eget mobilnummer som gjør vedkommende tilgjengelig for samarbeidspartnere. Virksomhet Oppfølgingstjenester har tilsvarende struktur med barneansvarlige i tjenestene og med en barnekoordinator, og Virksomhet Service og forvaltning har en barneansvarlig i virksomheten. NAV og barneverntjenesten har gjennom flere år hatt månedlige samarbeidsmøter hvor ansatte i begge tjenester kan legge frem saker hvor de ønsker veiledning fra den andre tjenesten, eller konkrete innspill i håndtering av en sak. Siste året er samarbeidsmøtet utvidet og inkluderer i dag også Service og forvaltning ved barneansvarlig og Oppfølgingstjenesten ved barnekoordinator.

NAV Kristiansand kan innvilge ekstra bidrag til barnefamilier som mottar sosialhjelp. Bidragene har som formål å gjøre det mulig for barn i fattige familier å delta i vanlige aktiviteter og inkludere dem i samfunnet. I tillegg bevilget Helse- og sosialstyret i februar 2017 kr 450.000 til barn og unge i lavinntektsfamilier: til tiltak, opplevelser og fritidsdeltakelse. Midlene forvaltes av NAV og målet er å utjevne sosiale forskjeller for barn som lever i lavinntektsfamilier. Midlene benyttes også til ordinære billetter til aktiviteter og opplevelser for brukere med barn, og til å dekke fritidsdeltakelse i ordinære lag og foreninger for barn som er i husholdninger med lavinntekt og levekårsutfordringer. Tiltaket gir individuell hjelp, med utgangspunkt i barn og families egne ønsker. Ved å gjøre individuelle vurderinger øker midlenes treffsikkerhet, fremfor å benytte standardiserte opplegg som gis målgruppa uavhengig av hva de selv ønsker. Tiltaket er kompensierende, det løfter ikke barn og unge ut av en lavinntektssituasjon, men det kan bedre livskvalitet her og nå ved at det gir mulighet for deltakelse og inkludering.

Trygge og stabile bomiljø

For barn og unge er nabolaget betydningsfullt. De bruker lokalmiljøet i større grad og på en annen måte enn foreldrene. Trygge og sunne lokalmiljøer er derfor særlig viktig for barn og unges velferd.

I Boligsosial handlingsplan, 2017-2020 er det et hovedmål at barn og unge skal sikres gode boforhold i et trygt bomiljø. Dette er i tråd med den nasjonale strategien «Bolig for velferd» og kommunen har særskilte tiltak knyttet til dette. Sentrale tiltak er knyttet til å sikre egnede boliger med god standard i trygge bomiljø og tiltak rettet mot at flere barnefamilier som har potensiale til å eie eget hjem får bistand til dette. Store barnefamilier som har utfordringer med å komme inn på det private boligmarkedet prioriteres til kommunale utleieboliger, Kommunen skal ta hensyn til bomiljø og behovet for langsiktighet når det gjelder å sikre gode oppvekstvilkår. Det er viktig at kommunen har gode rutiner for å fange opp barnefamilier som har utfordringer knyttet til boforhold så tidlig som mulig, og sikre koordinert innsats.

Samarbeid med frivillige organisasjoner

Frivillige organisasjoner gjør mye for barn og unge i husholdninger med lavinntekt, både knyttet til fritidsdeltakelse, sosiale nettverk og ferietilbud. En undersøkelse gjennomført som en del av arbeidet med Frivillighetsmeldingen viser at inkludering av barn og unge med lavinntekt er høyt prioritert i organisasjonene.

Kommunen har ulike tilskuddsordninger som er aktuelle for organisasjoner å søke knyttet til innsats for målgruppa, blant annet Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets barnefattigdomsmidler⁸ og Kristiansand kommunes samlelegat⁹. Gjennom Storbyprosjektet¹⁰

⁸ https://www.bufdir.no/Tilskudd/Soke_om_tilskudd/Barnefattigdom/

får Idrettsrådet økonomiske midler til særlige tiltak som inkluderer flere og til dekning av uteblitt egenbetaling fra familier med lav betalingssevne.

Det er i lokalsamfunnene barn og unge lever sine liv. I barnehage, skole, nabolag og fritidsaktivitet. Noe av det viktigste vi gjør er å sikre inkludering av levekårsutsatte barn og unge i nærmiljøet. Allemed¹¹ – nasjonal dugnad mot barnefattigdom er et gratis verktøy som skal gjøre det lettere å inkludere alle barn og unge i fritidsaktivitet og fellesskap, uavhengig av familiens økonomi. Verktøyet er rettet mot foresatte i fritidsorganisasjoner, idrettslag og skoleklasser, og brukes til å skape diskusjon og finne gode løsninger på hva som kan gjøres for å få alle med.

Sammenhengende tiltak og helhetlig innsats

Riksrevisjonen hevder i sin rapport om barnefattigdom fra 2014 at mange kommuner vet for lite om hvem de levekårsutsatte barna er og hvordan tiltak bør organiseres og administreres for å nå dem. Riksrevisjonen peker på at tiltakene er for få, ikke gode nok, og at innsatsen som gjøres ikke er koordinert. Selv om undersøkelsen er 3 år gammel er dette fortsatt et satsingsområde. Det er nødvendig å se på de mer strukturelle årsakene til at fattigdom blant barnefamilier øker og hvordan tiltak kan utvikles for bryte mønster hvor lavinntekt og levekårsutfordringer overføres mellom generasjoner.

Nye mønstre – trygg oppvekst

Nye mønstre - trygg oppvekst er et utviklingsprosjekt i Kristiansand kommune som prøver ut familiekoordinatorer til barnefamilier med lavinntekt og levekårsutfordringer.

Familiekoordinator kjenner familiene godt og følger dem tett opp. Familiekoordinator er én kontaktperson for familien inn til hjelpeapparat, og de koordinerer den helhetlige innsatsen rundt både voksne og barn i familiene. Slik etableres tverrfaglige team med relevant kompetanse rundt hvert familiemedlem, og det jobbes målrettet og samtidig med voksne og barna i familiene. Boligsosialt arbeid er en sentral del av familiekoordinatorers arbeidsmetodikk. Familiekoordinator skal følge familiene i 5 år, og målet er å bryte negative generasjonsoverføringer. Målsetting for prosjektet er nådd når:

- Familiens boforhold er akseptable og stabile. Antall flyttinger er redusert og barna bor samme sted i et stabilt miljø over tid.
- Familiens økonomiske situasjon er forbedret.
- Foreldrene er i arbeid eller aktivitet.
- Foreldrenes fysiske og psykiske helse er bedret.
- Barna deltar i og er godt integrert i sosiale sammenhenger med andre jevnaldrende.
- Barna deltar i skolen og grunnskoleresultatene er forbedret, og andel barn tilknyttet prosjektet som har gjennomført videregående skole innenfor normert tid er økt.

Prosjektperioden varer frem til 2020. En har ved oppstart hatt ambisjoner om gradvis økning av familiekoordinatorer og intensjoner om å hjelpe 100 familier i utprøvingen. Tre familiekoordinatorer jobber i dag i fulle stillinger, hver familiekoordinator følger opp 10 familier. I snitt følger en familiekoordinator opp 14 voksne og 30 barn, totalt 44 enkeltpersoner.

Nye mønstre – trygg oppvekst samarbeider med flere frivillige organisasjoner rundt den enkelte familie, og har svært god erfaring med samarbeidet. De frivillige meddeler at de opplever at deres bidrag blir en del av en større helhet som oppleves meningsfull. Nye mønstre – trygg oppvekst forvalter midler til samarbeidsprosjekter med frivillige

---

⁹ <https://www.kristiansand.kommune.no/kultur-og-fritid/tilskudd/samlelegat/>

¹⁰ <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/kultur-idrett-og-fritid/kultur/planer-og-prosjekter/rapport-idrettens-storbyprosjekt.pdf>

¹¹ www.allemed.no

organisasjoner, og har prøver ut ulike samarbeid som gir gode tiltak til brukerne og som øker samhandlingen mellom kommune og frivillige organisasjoner.

Det er etablert samarbeid med Agderforskning og Universitet i Agder om evaluering av prosjektet, og det er etablert strukturer for å kunne gjennomføre registerdatastudie 15 år etter prosjektet er avsluttet for å se på langsiktige resultater av innsatsen. I følge Barne- ungdoms- og familiedirektoratets *Kunnskapsgrunnlag barnefattigdom 2016* finnes det relativt lite forskning om hvordan det å vokse opp i lavinntektsfamilier påvirker hverdagen til barn og unge. Kunnskapsgrunnlaget har heller ikke kunnet identifisere forskning om effekter av tiltak. Forskningsbasert evalueringen av utprøvingen i Nye mønstre – trygg oppvekst er derfor særlig relevant.

I tillegg til utprøvingen med familiekoordinator skal prosjektet Nye mønstre – trygg oppvekst bidra til å øke den tverrsektorielle samhandlingen i kommunen om tjenester og tilbud til målgruppa. Utviklingsarbeidet skjer i tett samhandling med barnekoordinator og barneansvarlige i NAV, Oppfølgingstjeneste, Service og forvaltning, kultursektor og oppvekstsektor.

Folkehelseprogrammet

Aust- og Vest- Agder fylkeskommuner er valgt til programfylker for Helsedirektoratets 10-årige folkehelseprogram i kommunene. Folkehelseprogrammet skal fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet og måle effekter av tiltak. Fylkeskommunen har valgt 4 satsingsområder, ett av dem er prosjektet Nye mønstre – trygg oppvekst. Kristiansand kommune er valgt som ledende utviklingsaktør for satsingsområdet. Kommuner i begge fylker er invitert til å delta og være samarbeidskommuner, det utarbeides en felles prosjektbeskrivelse. Folkehelseprogrammet ses i sammenheng med den regionale levekårssatsingen i Agder, og utgjør er en betydelig innsats på feltet.

Oppsummering

Arbeidet med barn og unge som vokser opp i lavinntektsusholdninger er utfordrende fordi man må ha flere perspektiver på en gang, og rette innsatsen mot sammensatte problemstillinger og sikre tiltak på ulike nivå. Innsats må rettes mot både voksne og barn, i et familie- og generasjonsperspektiv. Det krever både et langsiktig arbeid rettet mot strukturelle forhold og et arbeid her-og-nå.

Som vist i saken er problemstillingene og årsaksforholdene komplekse. Arbeid med lavinntekt og fattigdom handler om tilknytning til arbeidsliv, utdanning, oppvekstmiljø og inkludering – samtidig og i sammenheng. Det er avgjørende å legge til rette for strukturelle tiltak som bidrar til at så mange som mulig gjennomfører videregående skole og kommer i inntektsgivende arbeid. Samtidig må det settes inn kompensierende tiltak for å redusere den sosiale ulikheten barn og unge opplever og som kan føre til utenforskap. Oversikten over tiltak som er omtalt i saken, viser behovet for at kommunen har en differensiert innsats.

Nasjonal veileder for tverrsektorielt samarbeid om barnefattigdom lanseres i 2018. Veilederen vil være et viktig verktøy i det videre arbeidet, særlig med tanke på prioriteringen av helhetlige og langsiktige tiltak i kommunene. Videre vil den regionale satsingen gjennom Folkehelseprogrammet gi viktige erfaringer i videre utviklingsarbeidet.

Alle tall er hentet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets nettressurs barnefattigdom.no basert på tall fra SSB, og fra Oppvekstrapporten 2017, utgitt av samme direktorat.

Vedlegg 1: Forenklet oversikt over tiltak i kommunen

Sektor	Tiltak
Helse- og sosialsektor NAV Kristiansand	Arbeidskvalifisering og arbeidsrettede tiltak
	Økonomisk råd og veiledning
	Nettbankforvaltning
	Stønad til barn og unges fritidsdeltakelse
	Barneansvarlig og barnekoordinator
	Aqurama –prosjektet:ordinære billetter til inngang i AQ
Helse- og sosialsektor Virksomhet Service og forvaltning	Fra leie til eie
	Husbankens individrettede låne- og tilskuddsordninger
	Husbankens bostøtte
	Kommunal bolig til vanskeligstilte på boligmarkedet
	«Hjelp for barns skyld» ¹² -Barnefamilier i vanskelig livssituasjon som følge av sykdom i familien kan søke om hjelp for barns skyld
	Barneansvarlig
	Avlastning ved særlig tyngende omsorgsarbeid for funksjonshemmede barn og unge
	Gjeldsrådgivning
Helse- og sosialsektor Virksomhet Oppfølgingstjenester	Oppfølgingsteam ¹³ , Individuell plan
	Aktiv fritid ¹⁴
	Barneansvarlig og barnekoordinator
	Sommerjobb-prosjektet tilbyr sommerjobb til ungdom som ikke får ordinær sommerjobb
Kultursektor Fritidsetaten	Friplasser kulturskolen
	Ferietilbud i fritidsetaten
	Utstyrslager
Oppvekstsektor Skole	Aqurama årskort til alle 3. klassinger
	Flik
	Fleksible fattigdomsmidler i skolen
Oppvekstsektor Barnehage	Redusert foreldrebetaling i barnehage
	Gratis kjernetid i barnehage
	Språk er viktig – gjør det riktig! Språk er nøkkelen til venner, fellesskap, skole, kunnskap og livskvalitet ¹⁵
	FLIK – Forskningsbasert læringsmiljø i Kristiansand ¹⁶
	Fleksible fattigdomsmidler i de kommunale barnehagene
Oppvekstsektor Familiens hus	Foreldreveiledningsprogram i Familiens hus: ICDP - International Child Development Program COS-P Circle of security
	Tilbud om samtaler på Familiesenter

¹² <https://www.kristiansand.kommune.no/helse-og-omsorg/barn-og-familie/hjelp-for-barns-skyld/>

¹³ <https://www.kristiansand.kommune.no/helse-og-omsorg/rus-og-psykisk-helse/oppfolgingsteam/>

¹⁴ <https://www.kristiansand.kommune.no/helse-og-omsorg/arbeid-og-aktivitet/aktiv-fritid/>

¹⁵ <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/barnehage-og-skole/barnehage/for-barnehageadministrasjon/sprak-er-viktig-norsk.pdf>

¹⁶ <https://www.kristiansand.kommune.no/flik>

Vedlegg 2: Tabell lavinntekt

	Kristiansand	Vest-Agder	Norge
	Andel % (antall)	Andel % (antall)	Andel % (antall)
Lavinntekt siste år (2015) – nasjonale inntektsgrenser	9,9 (1.939)	9,1 (3.799)	8,5 (95.465)
Vedvarende lavinntekt (2013-2015) – nasjonale inntektsgrenser	11,6 (2.000)	10,5 (3.873)	10,0 (98.175)
Lavinntekt kommunale inntektsgrenser (2015)	8,9 (1.747)	8,1 (3.399)	8,5 (95.465)
Barn i husholdning med enslig forsørger (2015)	13,3 (2.603)	13,5 (5.649)	14,3 (159.590)
Barn i husholdninger som mottar sosialhjelp (2015)	6,3 (1.234)	5,7 (2.382)	6,1 (67.930)
Barn i husholdninger uten yrkestilknyttede personer (2015)	10,6 (2.078)	9,9 (4.127)	8,2 (92.258)
Barn i husholdninger der minst en voksen er ufør (2015)	7,1 (1.397)	8,9 (3.707)	6,1 (68.812)
Barn i husholdninger med lavinntekt og enslig forsørger (2015)	36,4 (705)	39,6 (1.504)	38,1 (36.334)
Barn i husholdninger med lavinntekt og hovedforsørger lav utdanning (2015)	58,4 (1.132)	58,4 (2.220)	60,3 (57.606)
Mer enn halvparten av samlet inntekt fra offentlige overføringer (2015)	68,0 (1.318)	64,2 (2.438)	59,7 (57.010)
Ingen yrkestilknyttede voksne (2015)	63,2 (1.225)	60,7 (2.305)	55,3 (52.774)
Innvandrerfamilier lavinntektsland* (2015)	39,8 (1.257))	41,1 (1.925)	35,8 (48.453)
Innvandrerfamilier høyinntektsland** (2015)	14,1 (163)	17,5 (4449)	16,9 (13.740)
Trangboddhet (alle) (2015)	16,9 (3.290)	14,6 (6.134)	18,9 (211.594)
Lavinntekt og trangboddhet (2015)	52,6 (928)	42,7 (1.509)	48,9 (44.632)

*Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oseania uten Australia og New Zealand

** EU, EFTA, USA, Canada, Australia, New Zealand

Punkt 76/17: Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.

Bilag

Vedtak FORMAN, 29112017, Sak 157/17, Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.

Vedtak HELSOS, 07112017, Sak 72/17, Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.

Dato 26. oktober 2017
Saksnr.: 201713895-2
Saksbehandler Petter Stranger

Saksgang

Helse- og sosialstyret
Oppvekststyret
Formannskapet

Møtedato

07.11.2017
07.11.2017
15.11.2017

Høring: NOU 2017:12 Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.

Sammendrag

Utvalget har i sitt arbeid funnet systemsvikt som gir et godt grunnlag for tiltak for å forbedre tjenesteapparatet, slik at liknende tilfeller kan forebygges og forhindres. Kommunen er enig med de fleste av utvalgets forslag. Dette gjelder alle tiltak som kan gi økt kunnskap og kompetanse i tjenestene, samt mer strukturert og målrettet informasjon til barn og unge i skolen. Når det gjelder autorisasjonsordning for ansatte i barneverntjenesten mener kommunen det er viktigere med tiltak som sikrer nødvendig kunnskap og kompetanse i utdanningsforløpet.

Kommunen er enig i foreslåtte tiltak som tar sikte på å bedre samarbeid og samordning, samt tiltak for å bedre barns medvirkning. Kommunen vil i tillegg foreslå at barns medvirkning blir et rapporteringsområde for barneverntjenestene til fylkesmann og Statistisk sentralbyrå. Foreslåtte tiltak for å styrke oppsøkende virksomhet av helsestasjonen, og for å sikre bedre oppfølging av personer som begår gjentatte seksuelle overgrep, støttes av kommunen.

Kommunen er enig med utvalgets flertall i at det bør utredes om opplysningsplikten skal suppleres med en rett til å melde til barneverntjenesten, og om det bør innføres opplysningsplikt til barneverntjenesten om ufødte barn. Videre om barneverntjenesten i sistnevnte tilfeller skal ha rett og plikt til å gjøre undersøkelser, innhente opplysninger og pålegge kontrolltiltak.

Kommunen støtter forslagene som skal sikre at prinsippet om barnets beste blir ivaretatt på en bedre måte, samt forslagene for å bedre tilsynet.

Utvalgets flertall har foreslått en fast statlig undersøkelsesordning for gjennomgang av alvorlige saker om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Kommunen er enig med utvalgets mindretall om at det sentrale og viktigste er å forsterke og utbedre allerede etablerte ordninger, samt å gjennomføre de øvrige forslag i utredningen.

Forslag til vedtak

[Formannskapet vedtar Rådmannens forslag til høringsuttalelse](#)

Tor Sommerseth
Rådmann

Wenche Dehli
Helse- og sosialdirektør

Svein Ove Ueland
Oppvekstdirektør

Vedlegg:
[Høringsnotatet](#)
[NOU 2017:12](#)

Bakgrunn for saken

Kristiansand kommune viser til brev fra barne- og likestillingsdepartementet den 11.08.17 hvor høringsinstansene bes om kommentarer til utredningen.

Kommunen har i høringssvaret valgt å la uttalelsen følge kapittelinnstillingen i NOUen.

Utvalget har i sitt arbeid gjennomgått 20 saker som sammen ga tilgang til informasjon om 57 utsatte barn. De har i tillegg gjennomført intervjuer med tjenestepersoner som var involvert i sakene. Sviktområdene som ble identifisert i dokumentgjennomgangen var gjenkjennbare for informantene.

Selv om de omtalte sakene ligger noe tilbake i tid viste gjennomgangen mønster av alvorlig svikt i flere tjenestesystemer som også kan være tilfelle for noen barn i dag. Funnene av systemsvikt danner derfor etter kommunens oppfatning et godt og viktig grunnlag for forslag til tiltak for å forbedre tjenesteapparatet, slik at liknende tilfeller kan forebygges og forhindres.

Kapittel 7. Kunnskap og kompetanse.

Utvalget peker på at det synes å være for store forskjeller i hvor mye tjenestepersoner kan om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt, og hvordan man håndterer situasjonen når barn forteller om dette. I følge utvalget var en av de sentrale årsakene til svikt som ble avdekket manglende kunnskap og kompetanse i tjenestene.

Kommunen er enig med utvalget i at økt kunnskap og kompetanse i tjenestene er ett av de viktigste målene for å styrke arbeidet med forebygging, avdekking og forhindring av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Kommunen støtter derfor utvalgets forslag på dette området, og vil særlig fremheve følgende forslag som viktige:

- relevante utdanninger må ha kunnskapsmål om vold mot barn, samarbeid, regelverk, taushetsplikt, opplysningsrett, opplysningsplikt, avvergeplikt og sikkerhetsarbeid.
- styrking av videre- og etterutdanningstilbudet innen området.
- sikre at kartlegging av foreldres egne oppveksterfaringer med vold og omsorgssvikt inngår i svangerskapsomsorgen.
- samle forskning og kunnskaps- og kompetanseutvikling om vold mot barn som et eget område i regionale miljøer.
- sikrer at foreldre og samfunnet generelt, samt spesifikke målgrupper, får mer kunnskap om konsekvenser av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt.
- utvikle mer konkrete mål i rammeplanene for fagene i grunnskolen og videregående skole for hva barn skal lære om vold, overgrep og hjelpeapparatet.
- forskning på barnesakkyndige vurderinger og deres rolle i barnevernets arbeid.

Kommunen er også enig med utvalget i at det i tillegg til styrking av kompetansemål i skolen, er behov for mer strukturert og målrettet informasjon til barn og unge på skolen. Det handler både om hvilken undervisning som gis og hvem som gir den.

Utvalget foreslår at det utredes innføring av autorisasjonsordning for ansatte i barneverntjenestene. En autorisasjon vil etter kommunens oppfatning ikke være noen garanti for bedre kvalitet i tjenesteutøvelsen. Det er viktigere med tiltak som sikrer nødvendig kunnskap og kompetanse i utdanningsforløpet. Et relevant tiltak kan da være at det legges til rette for flere utdanninger på masternivå innen barnevernfeltet.

Kapittel 8. Samarbeid og samordning.

Utvalgets gjennomgang viste at sviktende samarbeid og samordning mellom tjenestene var årsaken til at det sviktet i mange situasjoner. Det er foreslått en rekke tiltak som handler om mer kartlegging, evaluering og utredning. Kommunen er enig i at dette er viktig og nødvendig, og vil særlig nevne bruken og nytten av konsultasjonsteam og ordningen med barnehus. I en slik evaluering er det viktig at også representanter fra kommuner deltar og at erfaringer fra kommunene innhentes. Videre er det viktig å utrede hvordan samhandlingen mellom ulike tjenester kan lettes gjennom digitale løsninger.

Videre er kommunen enig i at det bør gjøres en gjennomgang av lovbestemmelser om individuelle planer i ulike lovverk for å sikre at disse fremmer en bedre samordning.

Utvalget foreslår at det opprettes regionale innsatsteam med spesialkompetanse innenfor vold og seksuelle overgrep som kan bistå tjenestene etter behov i kompliserte saker. Det uttales at teamene bør kunne gi faglige råd og veiledning uten å påta seg ansvaret i enkeltsaker. Det er ikke utredet hvor disse teamene bør være forankret.

Arbeidet med denne type saker er komplisert og krever både fagkompetanse og erfaring. Dette kan medføre store utfordringer for små kommuner. I Agder har det over mange år vært etablert et tverretattlig samarbeid mellom Sørlandet sykehus avdeling for barn og unges psykiske helse, barneavdelingen og Bufetat, og som både omhandler konsultasjon og utredning ved mistanke om overgrep mot barn. Det er den kommunale barneverntjenesten som søker utredning og deltar i utredningen.

Kristiansand kommune er skeptisk til at det innføres nye statlige regionale innsatsteam før eksisterende løsninger er evaluert. Alternativt kan eksisterende modell på Agder være noe som kan overføres til andre regioner.

Kapittel 9. Barns medvirkning og samtale med barn.

I saksgjennomgangen så utvalget eksempler på at barn ikke hadde blitt snakket med, eller at barn ikke hadde blitt snakket med på en god og trygg måte.

Kommunen er enig i at det må utvikles rutiner for å sikre samtale med barn og barns medvirkning i alle tjenestene som jobber med barn. Videre er det nødvendig med systematisk innsats over tid for å sikre at ansatte har nødvendig kompetanse til å snakke med barn og sikre barnas medvirkning på en trygg måte.

Utvalget foreslår at det innføres krav i barnevernloven (bvl.) til innholdet i begrunnelsen ved henleggelse av undersøkelser, samt til å dokumentere om det er snakket med barnet og på hvilken måte, og hvorfor man eventuelt ikke har snakket med barnet.

Etter kommunens oppfatning er det allerede i nåværende bvl. og forvaltningslov krav om å dokumentere samtaler med barn. Dette gjelder både innhold i samtalen og hvorfor det ikke er snakket med barnet. Dette følger av bvl. § 6-3 om barns rettigheter under saksbehandlingen, § 4-1 andre ledd om barns medvirkning, samt § 1-4 krav til forsvarlighet

som omhandler hjelp til rett tid og hjelp som virker, trygge og sikre tjenester, bli involvert og ha innflytelse.

I barneverntjenestens rapporteringer til fylkesmannen og Statistisk sentralbyrå er det ikke spørsmål om barns medvirkning. Kommunen foreslår at barns medvirkning blir et rapporteringsområde. Dette vil øke tjenestepersonenes fokus på barns medvirkning og forplikte kommunene mer enn i dag.

Kommunen vi også vise til forslagene om regulering av barns rettigheter i kap. 5 i NOU 2016:16 Ny barnevernlov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Kommunen har i høringssvaret støttet at lovforslaget ikke har en nedre aldersgrense for barnets rett til medvirkning, at det konkretiseres at barnet har rett til tilstrekkelig og tilpasset informasjon og til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter.

Kommunen støttet også at henleggelse av melding skal begrunnes, samt at dersom henvendelse fra barn og foreldre avsluttes med generell veiledning bør det begrunnes hvorfor dette er tilstrekkelig. I tillegg ble det støttet at ny barnevernlov klargjør at henleggelse av en undersøkelse er et enkeltvedtak som partene kan påklage, og at krav til dokumentasjon og føring av journal lovfestes.

Utvalget foreslår en gjennomgang av regelverket om innsyn i andres journal for i visse tilfeller å hindre foreldre og andre fra å få innsyn i barnets journal. Kommunen er enig i at en slik gjennomgang er nødvendig.

Kapittel 10. Oppsøkende virksomhet.

Utvalget så i sin gjennomgang eksempler på at manglende hjemmebesøk kan ha vært en medvirkende årsak til at tjenestene ikke klarte å forhindre at barn ble alvorlig skadd eller drept.

Det foreslås at helsestasjonen må sikres en god nok bemanning til å kunne gjøre hjemmebesøk kort tid etter fødsel slik Helsedirektoratet anbefaler. Kommunen anser det som viktig med hjemmebesøk kort tid etter fødsel, og helsestasjonen bør derfor være tilstrekkelig bemannet til at dette kan gjennomføres. Kristiansand kommune er derfor tilfreds med styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten som er gjennomført ved hjelp av statlig finansiering til kommunene de seneste årene. Denne satsingen bør videreføres og utvides med særlig vekt på barselomsorgen.

Tilbud om hjemmebesøk i svangerskapet må vurderes ut fra helsestasjonens kapasitet, og om det foreligger konkrete bekymringer. Frivillig tilbud til alle vil sannsynligvis kreve for mye ressurser, og i for liten grad fange opp risikoutsatte gravide som ikke fanges opp på annen måte av hjelpeapparatet.

Utvalget foreslår at det innføres krav i bvl. til innholdet i begrunnelsen ved henleggelse av undersøkelser, at det dokumenteres om hjemmebesøk er blitt gjennomført, og hvilke vurderinger som ble gjort dersom hjemmebesøk ikke ble gjort. Etter kommunens oppfatning ivaretar kommentarene under kapittel 9 og forlagene til ny barnevernlov disse problemstillingene.

Kapittel 11. Oppfølging av personer som begår gjentatte seksuelle overgrep.

Kommunen er enig med utvalget i at barn må gis mer effektiv beskyttelse mot tidligere dømte seksualovergrepere enn det som er tilfellet i dag. Det bør derfor utredes nærmere hvilke tiltak som kan gjennomføres for å sikre en strengere oppfølging etter løslatelse av personer som er domfelt for seksuelle overgrep mot barn.

Tiltak som bør vurderes er blant annet meldeplikt, forbud mot å oppholde seg der barn ofte samles og å engasjere seg i aktiviteter som medfører kontakt med barn, samt i særlige tilfeller pålegg om å bære fotlenke eller å flytte.

I tillegg er kommunen enig i at personer som blir dømt for overgrep mot barn må få tilbud om behandling, samt at de må gjennom en risikovurdering.

Kapittel 12. Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt.

En forutsetning for et godt tverretattlig samarbeid er at de ulike sektorene kjenner regelverket godt. Utvalget har i sitt arbeid kommet fram til at det råder stor usikkerhet i tjenestene, spesielt i helsetjenestene når det gjelder tolkning og praktisk anvendelse av reglene om taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt. Kommunen er enig i at kompetansehevende tiltak på dette området er viktig. Dette må gjennomføres både på kommunalt nivå, men også gjennom opplæringsprogram finansiert og støttet fra departement og andre statlige forvaltningsorganer.

Muligheten til å melde fra til barneverntjenesten for de som er bundet av en lovbestemt taushetsplikt, er begrenset av samtykke fra den som har rett til taushet, eller at det foreligger opplysningsplikt etter bvl. § 6-4, dvs. når det er grunn til å tro at barn blir mishandlet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller barnet selv har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Utvalgets flertall foreslår at det utredes om opplysningsplikten skal suppleres med en rett til å melde til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at det foreligger forhold som kan føre til tiltak etter bvl. Om opplysningsretten skal benyttes vil være opp til den enkelte å vurdere ut fra situasjonen. Mindretallet mente at en utvidelse av adgangen til å melde ville føre til at flere ville skjule eller unndra seg hjelp.

Gjennom utvalgets arbeid kom det flere innspill om at tjenestene var redde for å bryte taushetsplikten og at dette gjorde at mange ikke meldte til barneverntjenesten. Dette kan henge sammen med at regelverket er komplisert, men også at det er vanskelig å vurdere om vilkårene for opplysningsplikten er oppfylt.

Kommunen er enig med flertallet i at en slik utredning bør gjennomføres, og at det er liten grunn til å tro at forslaget vil svekke tilliten til tjenesteapparatet. En melding etter opplysningsretten antas å være mindre belastende for familier enn en melding etter opplysningsplikten.

Barnets første leveår er svært viktig for barnets utvikling. Stressbelastninger og sviktende omsorg i denne tiden kan forringe personens liv og fungering gjennom hele livsløpet. Dersom vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt skal forebygges er det viktig at tjenestene er inne tidlig. Det kan ha stor betydning for muligheten til å ivareta barnet på best mulig måte at barneverntjenesten mottar opplysninger i god tid før fødsel. Erfaringen i dag er at barneverntjenesten i en del tilfeller ikke får beskjed om forestående fødsel eller ikke får innhentet opplysninger fordi den gravide ikke samtykker.

Flertallet i utvalget foreslår at det utredes om det bør innføres opplysningsplikt til barneverntjenesten om ufødte barn der det er grunn til å tro at det er forhold som kan føre til tiltak etter bvl. I tillegg om det bør innføres en rett og plikt for barneverntjenesten til å gjøre undersøkelser, og en mulighet til å innhente ellers taushetsbelagte opplysninger. Videre at muligheten for å tilby frivillige hjelpetiltak utvides til også å kunne pålegge kontrolltiltak (urinprøve) før et barn er født.

Kommunen er enig med utvalgets flertall i at en slik utredning bør gjennomføres. Hensynet til å kunne ivareta barnet, til å forebygge vold, overgrep og omsorgssvikt bør veie tyngre enn andre hensyn.

Når det gjelder avvergeplikten foreslår utvalget at det utredes om det bør gjøres endringer i bestemmelsen om avvergeplikt i straffeloven § 196. Utvalget har også pekt på at det bør tydeliggjøres hvordan tjenestepersoner skal handle for å avverge. Kommunen er enig i dette.

Kapittel 13. Prinsippet om barnets beste.

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Utvalget peker på at prinsippet om barnets beste bør komme til uttrykk i sektorlovgivningen i mye større grad enn det som er tilfelle i dag. De foreslår derfor at det:

- gjøres en gjennomgang av lover, forskrifter, rundskriv og veiledere for å innarbeide prinsippet om barnets beste
- gis veiledning for hvilke momenter som skal tillegges vekt i vurderinger av barnet beste
- presiseres hvilken vekt barnets beste skal ha i ulike sammenhenger

Kommunen støtter utvalgets forslag. Det ble også i høringen til NOU 2016:16 Ny barnevernlov støttet at sentrale momenter for vurderingen av barnets beste ble direkte nedfelt i loven.

Kapittel 14. Tilsyn.

På bakgrunn av saksgjennomgangen foreslår utvalget at Statens helsetilsyn og Fylkesmannen bør videreutvikle sine metoder for tilsyn slik at det i større grad sikres læring hos tjenesteyterne. Overføring av læring er viktig både for de kommuner det er gjennomført tilsyn hos, men også for andre kommuner.

Kommunen støtter derfor dette forslaget, samt at det etableres en sentral database, og en forskningsbasert oppfølging av effekten av tilsyn.

I følge utvalget var tilsynsrapportene lite opptatt av å vurdere hvorvidt tjenesten som var utført, samlet sett var forsvarlig. Samt at de manglet et klart barneperspektiv. Kommunene støtter derfor forslaget om at tilsynsmyndigheten må legge mer vekt på å undersøke hvordan barn har fått medvirke i sin sak, og legge til rette for at barnet kan uttale seg til tilsynet.

Kommunen er også enig i at det etableres en uavhengig tilsynsordning for asylmottak, inkludert mottak for enslige mindreårige asylsøkere.

Kapittel 15. Fast undersøkelsesordning.

Utvalgets flertall foreslår at det opprettes en fast statlig undersøkelsesordning for gjennomgang av alvorlige saker der barn dør eller har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt foreslår, i første omgang som en seksårig prøveordning.

Hensikten er å utrede hendelsesforløp, årsaksfaktorer og årsakssammenhenger for å bidra til læring om hva som gikk galt, og forebygging av slike hendelser. Utvalgets flertall mener de ordningene som eksisterer i dag ikke i tilstrekkelig grad ivaretar dette.

Det foreslåtte undersøkelsesorganet vil til dels ha overlappende oppgaver med tilsynsmyndigheter og politi. Det samme gjelder forholdet til dødsstedsundersøkelser ved plutselig uventet barnedød.

Kommunen er enig i at det er et stort behov for å styrke og forbedre granskningen av saker der barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Imidlertid er kommunen, i likhet med utvalgets mindretall, usikker på om en permanent undersøkelseskomisjon vil kunne bidra til læring, gode forebyggende tiltak og endring av praksis i større grad enn eksisterende instanser/ordninger.

Det er allerede en utfordring for samfunnet å anvende den kunnskapen man allerede har om hva som svikter når barn utsettes for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Kommunen er derfor enig i mindretallets forslag om at det sentrale og viktigste er å forsterke og utbedre allerede etablerte ordninger, samt å gjennomføre de øvrige forslag i utredningen. En slik forsterkning av dagens ordninger kan også være at fylkesmennene i større grad samarbeider med hverandre.

Kapittel 16. Om strukturelle forhold i barneverntjenesten.

Utvalget har i sin utredning pekt på at aktivitetsnivået i barneverntjenestene har økt betraktelig de senere år, og at det kan reises spørsmål om hvordan balansen mellom beskyttelse og sosial investering (velferdsbarnevern) utspiller seg.

I hørings svar til NOU 2016:16 Ny barnevernslov - Sikring av barns rett til omsorg og beskyttelse, var kommunen enig med utvalget i at barneverntjenestens kjerneoppgave skal være å gi forsvarlig omsorg og beskyttelse når barnets omsorgssituasjon tilsier det. Samtidig er det viktig at barneverntjenesten, med sin kompetanse og kunnskap om utsatte barns særskilte behov, også bidrar inn i kommunenes forebyggende innsats sammen med kommunens øvrige aktører. Barneverntjenestens behov for å prioritere innsatsen mot kjerneoppgavene, vil imidlertid kunne begrense muligheten til deltakelse i kommunens forebyggende innsats.

Godt arbeid med saker der det forekommer vold og seksuelle overgrep mot barn er komplisert og krever mange ulike typer kompetanse. Utvalget reiser spørsmål om ikke hele eller deler av denne arbeidsoppgaven bør legges til et statlig tiltak i fremtiden.

Kommunen deler utvalgets bekymring for at kvaliteten i barneverntjenestene varierer fra kommune til kommune, og at det i små kommuner kan være særlig sårbart. Det er uakseptabelt at barns vern og rettssikkerhet er avhengig av hvilken kommune barnet bor i. På den annen side har kommunene kjennskap til lokale forhold og oppvekstvilkår, og samarbeidet mellom øvrige kommunale tjenester er viktig.

Kommunen mener derfor at arbeidet med alvorlige saker som omfatter vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn også i fremtiden bør ivaretas av kommunen. Utfordringen kan løses ved at flere kommuner i en region i større grad går sammen om å samarbeide om oppgavene, eventuelt gjennom en ordning med vertskommune, slik som i Kristiansandsregionen.